

A. VYHLÁSENIA VZŤAHUJÚCE SA NA USTANOVENIA ÚSTAVY

1. Vyhlásenie k článku I-6

Konferencia poznamenáva, že článok I-6 odráža existujúcu judikatúru Súdneho dvora Európskych spoločenstiev a Súdu prvého stupňa.

2. Vyhlásenie k článku I-9 ods. 2

Konferencia súhlasí, aby sa pristúpenie Únie k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uskutočnilo spôsobom, ktorý umožňuje zachovať charakteristické znaky práva Únie. V tejto súvislosti konferencia poznamenáva, že existuje pravidelný dialóg medzi Súdny dvorom Európskej únie a Európskym súdom pre ľudské práva, dialóg, ktorý by mohol byť posilnený, keď Únia pristúpi k tomuto dohovoru.

3. Vyhlásenie k článkom I-22, I-27 a I-28

Pri výbere osôb vyzvaných, aby zastávali funkciu predsedu Európskej rady, predsedu Komisie a ministra zahraničných vecí Únie, sa bude venovať zvýšená pozornosť potrebe zohľadniť geografickú a demografickú rozmanitosť Únie a jej členských štátov.

4. Vyhlásenie k článku I-24 ods. 7 týkajúcemu sa rozhodnutia Európskej rady o vykonávaní predsedníctva Rady

Konferencia vyhlasuje, že Rada by mala začať s prípravou európskeho rozhodnutia, ktoré ustanoví postupy na vykonanie európskeho rozhodnutia o vykonávaní predsedníctva Rady, hneď po podpise Zmluvy o Ustave pre Európu a politicky ho schváli do šiestich mesiacov. Návrh európskeho rozhodnutia Európskej rady, ktoré sa prijme v deň nadobudnutia platnosti uvedenej zmluvy, znie:

NÁVRH EURÓPSKEHO ROZHODNUTIA EURÓPSKEJ RADY O VYKONÁVANÍ PREDSEDNÍCTVA RADY

Článok 1

1. Predsedníctvo Rady, s výnimkou zloženia Rady pre zahraničné záležitosti, vykonávajú vopred určené skupiny troch členských štátov počas obdobia 18 mesiacov. Skupiny sú vytvorené na základe rovnej rotácie medzi členskými štátmi s prihliadnutím na ich rozmanitosť a geografickú rovnováhu v rámci Únie.

2. Každý člen skupiny po poradí predsedá počas obdobia šiestich mesiacov všetkým zloženiam Rady s výnimkou zloženia Rady pre zahraničné záležitosti. Ostatní členovia skupiny pomáhajú predsedníctvu pri vykonávaní všetkých jeho právomocí na základe spoločného programu. Členovia skupiny sa môžu medzi sebou dohodnúť o iných úpravách.

Článok 2

Výboru stálych zástupcov vlád členských štátov predsedá zástupca členského štátu, ktorý predsedá Rade pre všeobecné záležitosti.

Politickému a bezpečnostnému výboru predsedá zástupca ministra zahraničných vecí Únie.

Predsedníctvo prípravných orgánov rôznych zložení Rady, s výnimkou zloženia Rady pre zahraničné záležitosti, vykonáva člen skupiny, ktorý predsedá príslušnému zloženiu, pokiaľ sa nerozhodne inak v súlade s článkom 4.

Článok 3

Rada pre všeobecné záležitosti zabezpečuje konzistentnosť a kontinuitu práce rôznych zložení Rady v rámci viacročných programov v spolupráci s Komisiou. Členské štáty, ktoré vykonávajú predsedníctvo, prijímú s pomocou Generálneho sekretariátu Rady všetky opatrenia potrebné na organizáciu a hladký priebeh práce Rady.

Článok 4

Rada prijme európske rozhodnutie, ktorým sa ustanovujú opatrenia na vykonanie tohto rozhodnutia.

5. Vyhlásenie k článku I-25

Konferencia vyhlasuje, že európske rozhodnutie o vykonávaní článku I-25, bude prijaté Radou v deň, keď Zmluva o Ústave pre Európu nadobudne platnosť. Návrh rozhodnutia znie:

NÁVRH EURÓPSKEHO ROZHODNUTIA RADY O VYKONÁVANÍ ČLÁNKU I-25

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

keďže:

- (1) Súhlasí s prijatím ustanovení umožňujúcich plynulý prechod od systému rozhodovania v Rade kvalifikovanou väčšinou tak, ako je vymedzená v Zmluve z Nice a opätovne vymedzená v článku 2 ods. 2 Protokolu o prechodných ustanoveniach vzťahujúcich sa na inštitúcie a orgány Únie, ktorý je pripojený k ústave a uplatňuje sa naďalej až do 31. októbra 2009, k systému hlasovania ustanovenom v článku I-25 ústavy, ktorý sa bude uplatňovať od 1. novembra 2009.
- (2) Pripomína, že praxou Rady je venovať všetko úsilie posilňovaniu demokratickej legitimity aktov prijatých kvalifikovanou väčšinou.

(3) Považuje sa za vhodné naďalej ponechať v platnosti toto rozhodnutie, pokiaľ to bude potrebné na zabezpečenie plynulého prechodu k novému systému hlasovania ustanovenému ústavou,

ROZHODLA:

Článok 1

Ak členovia Rady zastupujúci:

- a) najmenej tri štvrtiny obyvateľstva alebo
- b) najmenej tri štvrtiny počtu členských štátov,

ktoré sú potrebné na vytvorenie blokujúcej menšiny, ktorá vyplýva z uplatňovania článku I-25 ods. 1 prvý pododsek, vyjadria svoj nesúhlas s prijatím aktu Rady kvalifikovanou väčšinou, Rada prerokuje túto otázku.

Článok 2

Rada v priebehu tohto rokovania urobí všetko, čo je v jej silách, aby sa v rozumnom čase a bez toho, aby boli ohrozené povinné lehoty stanovené právom Únie, našlo uspokojivé riešenie na zodpovedanie problémov, ktoré vzniesli členovia Rady uvedení v článku 1.

Článok 3

Predseda Rady na tento účel s pomocou Komisie a dodržiavajúc rokovací poriadok Rady vyvinie všetky iniciatívy, ktoré sú potrebné na uľahčenie dosiahnutia širšej dohody v rámci Rady. Členovia Rady mu poskytnú potrebnú súčinnosť.

Článok 4

Toto rozhodnutie nadobúda účinnosť 1. novembra 2009. Zostáva v platnosti najmenej do roku 2014. Rada potom môže prijať európske rozhodnutie, ktorým sa toto rozhodnutie zrušuje.

6. Vyhlásenie k článku I-26

Konferencia berie do úvahy, že Komisia, v prípade, ak sa už neskladá zo štátnych príslušníkov všetkých členských štátov, by mala venovať náležitú pozornosť potrebe zabezpečiť úplnú transparentnosť vo vzťahoch so všetkými členskými štátmi. Komisia by preto mala mať úzke vzťahy so všetkými členskými štátmi bez ohľadu na to, či majú štátneho príslušníka medzi členmi Komisie alebo nie, a v tomto ohľade by mala venovať osobitnú pozornosť potrebe zdieľať informácie a konzultovať so všetkými členskými štátmi.

Konferencia tiež berie do úvahy, že Komisia by mala prijať všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie zohľadnenia politickej, sociálnej a hospodárskej reality všetkých členských štátov vrátane tých, ktoré

nemajú v Komisii svojho štátneho príslušníka. Tieto opatrenia zahŕňajú zabezpečenie toho, aby sa postavenie týchto členských štátov zohľadnilo pri prijímaní vhodných organizačných opatrení.

7. Vyhlásenie k článku I-27

Konferencia berie do úvahy, že v súlade s ustanoveniami ústavy sú Európsky parlament a Európska rada spoločne zodpovední za plynulý priebeh procesu vedúceho k voľbám predsedu Európskej komisie. Z tohto dôvodu zástupcovia Európskeho parlamentu a Európskej rady uskutočnia potrebné konzultácie predtým, ako Európska rada prijme rozhodnutie v rámci, ktorý považujú za najvhodnejší. V súlade s článkom I-27 ods. 1 sa tieto konzultácie zamerajú na profil kandidátov na predsedu Komisie, pričom sa zohľadnia voľby do Európskeho parlamentu. Podrobnosti o týchto konzultáciách sa bližšie určia vo vhodnom čase vzájomnou dohodou medzi Európskym parlamentom a Európskou radou.

8. Vyhlásenie k článku I-36

Konferencia berie na vedomie zámer Komisie pokračovať v poradách s odborníkmi, ktorých vymenovali členské štáty, pri vypracovávaní návrhov delegovaných európskych nariadení v oblasti finančných služieb v súlade so zaužívanou praxou.

9. Vyhlásenie k článkom I-43 a III-329

Bez toho, aby boli dotknuté opatrenia prijaté Úniou na splnenie jej záväzkov solidarity voči členskému štátu, ktorý je objektom teroristického útoku alebo obeťou prírodnej katastrofy, alebo katastrofy spôsobenej ľudskou činnosťou, žiadne z ustanovení článkov I-43 a III-329 ústavy nie je určené na to, aby ovplyvnilo právo iného členského štátu na výber najvhodnejších prostriedkov na splnenie jeho vlastného záväzku solidarity voči uvedenému členskému štátu.

10. Vyhlásenie k článku I-51

Konferencia vyhlasuje, že vždy, keď predpisy o ochrane osobných údajov, ktoré majú byť prijaté na základe článku I-51, by mohli mať priame dôsledky na bezpečnosť štátu, musí sa náležito zohľadniť osobitná povaha záležitosti. Pripomína, že v súčasnosti platné právne predpisy (pozri najmä smernicu 95/46/ES) ustanovujú v tomto ohľade osobitné výnimky.

11. Vyhlásenie k článku I-57

Únia zohľadní osobitnú situáciu malých krajín, ktoré s ňou udržiavajú osobitne blízke vzťahy.

12. Vyhlásenie týkajúce sa vysvetliviek k Charte základných práv

Konferencia berie na vedomie vysvetlivky k Charte základných práv pripravené pod vedením predsedníctva Konventu, ktorý vypracoval chartu, a aktualizované pod vedením predsedníctva Európskeho konventu tak, ako je ďalej uvedené.

VYSVETLIVKY K CHARTE ZÁKLADNÝCH PRÁV

Ďalej uvedené vysvetlivky boli pôvodne pripravené pod vedením predsedníctva Konventu, ktorý vypracoval návrh Charty základných práv Európskej únie. Boli aktualizované pod vedením predsedníctva Európskeho konventu so zreteľom na úpravy, ktoré urobil tento konvent k textu charty [najmä k článkom 51 a 52 ⁽¹⁾], a vývoj práva Únie. Hoci tieto vysvetlivky nie sú ako také právne záväzné, predstavujú cenný nástroj výkladu, ktorý je určený na objasnenie ustanovení charty.

PREAMBULA

Národy Európy sa rozhodli vytváraním stále užšieho zväzku zdieľať mierovú budúcnosť na základe spoločných hodnôt.

Pamätajúc na svoje duchovné a morálne dedičstvo je Únia založená na nedeliteľných a univerzálnych hodnotách ľudskej dôstojnosti, slobody, rovnosti a solidarity; je založená na zásade demokracie a zásade právneho štátu. Do stredobodu svojej činnosti stavia človeka, a to zavedením občianstva Únie a vytvorením priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

Únia prispieva k zachovaniu a rozvoju týchto spoločných hodnôt pri rešpektovaní rozmanitosti kultúr a tradícií národov Európy, ako aj národnej identity členských štátov a organizácie ich orgánov verejnej moci na ústrednej, regionálnej a miestnej úrovni; usiluje sa podporovať vyvážený a trvalo udržateľný rozvoj a zabezpečuje voľný pohyb osôb, služieb, tovaru a kapitálu, ako aj slobodu usadiť sa.

Na tento účel je potrebné posilniť ochranu základných práv s ohľadom na vývoj spoločnosti, sociálny pokrok, vedecký a technický rozvoj, a to zviditeľnením týchto práv v charte.

Za predpokladu rešpektovania právomocí a úloh Únie, ako aj dodržiavania zásady subsidiarity, táto charta opätovne potvrdzuje práva vyplývajúce najmä z ústavných tradícií a medzinárodných záväzkov spoločných pre členské štáty, Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, sociálnych chárt prijatých Úniou a Radou Európy, ako aj judikatúry Súdneho dvora Európskej únie a Európskeho súdu pre ľudské práva. V tejto súvislosti budú súdy Únie a členských štátov vykladať túto chartu s náležitým zreteľom na vysvetlivky pripravené pod vedením predsedníctva

⁽¹⁾ Články II-111 a II-112 ústavy.

Konventu, ktorý vypracoval chartu, a aktualizované pod vedením predsedníctva Európskeho konventu.

Uplatňovanie týchto práv zahŕňa zodpovednosť a povinnosti vo vzťahu k iným osobám, ľudskému spoločenstvu a budúcim generáciám.

Únia z tohto dôvodu uznáva ďalej uvedené práva, slobody a zásady.

HLAVA I

DÔSTOJNOSŤ

Článok 1 ⁽¹⁾

Ľudská dôstojnosť

Ľudská dôstojnosť je nedotknuteľná. Musí byť rešpektovaná a ochraňovaná.

Vysvetlivky

Dôstojnosť ľudskej osoby nie je len základným právom ako takým, ale predstavuje skutočný základ základných práv. Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948 uvádza ľudskú dôstojnosť vo svojej preambule: „Keďže uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovnakých neodňateľných práv všetkých členov ľudskej rodiny je základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete.“ Vo svojom rozsudku z 9. októbra 2001 vo veci C-377/98 Holandsko/Európsky parlament a Rada, Zb. 2001, s. 7079, body 70 až 77, potvrdil Súdny dvor, že základné právo na ľudskú dôstojnosť je súčasťou práva Únie.

Z toho vyplýva, že žiadne právo priznané v tejto charte nesmie byť použité na poškodenie dôstojnosti inej osoby a že dôstojnosť ľudskej osoby je súčasťou podstaty práv priznaných v tejto charte. Musí sa preto rešpektovať, a to aj v prípade obmedzenia iného práva.

Článok 2 ⁽²⁾

Právo na život

1. Každý má právo na život.
2. Nikto nesmie byť odsúdený na trest smrti ani popravený.

Vysvetlivky

1. Odsek 1 tohto článku je založený na prvej vete článku 2 ods. 1 EDLP, ktorý znie:

„1. Právo každého na život je chránené zákonom...“.

⁽¹⁾ Článok II-61 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-62 ústavy.

2. Druhá veta tohto ustanovenia, ktorá sa týka trestu smrti, bola nahradená nadobudnutím platnosti článku 1 Protokolu č. 6 k EDEP, ktorý znie:

„Trest smrti sa zrušuje. Nikoho nemožno na taký trest odsúdiť ani popraviť“.

Článok 2 ods. 2 charty je založený na tomto ustanovení ⁽¹⁾.

3. Ustanovenia článku 2 charty zodpovedajú ustanoveniam uvedených článkov EDEP a jeho protokolov. Majú rovnaký význam a rozsah, v súlade s článkom 52 ods. 3 charty ⁽²⁾. „Negatívne“ vymedzenia, ktoré sa vyskytujú v EDEP, preto musia byť taktiež považované za súčasť charty:

- a) článok 2 ods. 2 EDEP:

„Zbavenie života sa nebude považovať za spôsobené v rozpore s týmto článkom, ak bude vyplývať z použitia sily, ktoré nie je viac než úplne nevyhnutné, pri:

- a) obrane každej osoby proti nezákonnému násiliu,
- b) vykonávaní zákonného zatknutia alebo zabránení úteku osoby zákonne zadržanej,
- c) zákonne uskutočnenej akcii na účely potlačenia nepokojov alebo vzbury.“

- b) článok 2 Protokolu č. 6 k EDEP:

„Štát môže zákonom ustanoviť trest smrti za činy spáchané v čase vojny alebo bezprostrednej hrozby vojny; tento trest sa uloží iba v prípadoch, ktoré predvída zákon, a v súlade s jeho ustanoveniami...“

Článok 3 ⁽³⁾

Právo na nedotknuteľnosť osoby

1. Každý má právo na telesnú a duševnú nedotknuteľnosť.
2. V oblastiach medicíny a biológie sa musí rešpektovať najmä:
 - a) slobodný a informovaný súhlas dotknutej osoby za podmienok vymedzených zákonom,
 - b) zákaz eugenických praktík, najmä tých, ktoré sú zamerané na selekciu osôb,

⁽¹⁾ Článok II-62 ods. 2 ústavy

⁽²⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-63 ústavy.

- c) zákaz využívania ľudského tela a jeho častí ako takých na dosiahnutie zisku,
- d) zákaz reprodukčného klonovania ľudských bytostí.

Vysvetlivky

1. Vo svojom rozsudku z 9. októbra 2001 vo veci C-377/98 Holandsko/Európsky parlament a Rada, Zb. 2001, s. 7079, body 70, 78, 79 a 80, potvrdil Súdny dvor, že základné právo na nedotknuteľnosť osoby je súčasťou práva Únie a v súvislosti s medicínou a biológiou zahŕňa slobodný a vedomý súhlas darcu a príjemcu.
2. Zásady obsiahnuté v článku 3 charty ⁽¹⁾ sú už uvedené v Dohovore o ľudských právach a biomedicíne, ktorý prijala Rada Európy (ETS 164 a dodatkový protokol ETS 168). Charta sa neusiluje odchyliť od týchto zásad, a preto zakazuje iba reprodukčné klonovanie. Nepovoľuje ani nezakazuje iné formy klonovania. Nijakým spôsobom však nebráni zákonodarcovi zakázať iné formy klonovania.
3. Odkaz na eugenické praktiky, najmä tie, ktoré sú zamerané na selekciu osôb, sa týka možných situácií, v ktorých sa organizujú a vykonávajú selekčné programy, okrem iného napríklad kampane zamerané na sterilizáciu, nútené tehotenstvo, povinné uzatváranie etnických manželstiev... všetky akty, ktoré sa považujú za medzinárodné zločiny podľa Štatútu Medzinárodného trestného súdu prijatého v Ríme 17. júla 1998 (pozri jeho článok 7 ods. 1 písm. g)).

Článok 4 ⁽²⁾

Zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu

Nikoho nemožno mučiť ani podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Vysvetlivky

Právo uvedené v článku 4 je právom zaručeným v článku 3 EDEP, ktorý má rovnaké znenie: „Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“ V zmysle článku 52 ods. 3 charty ⁽³⁾ má preto rovnaký význam a rozsah ako článok EDEP.

Článok 5 ⁽⁴⁾

Zákaz otroctva a nútených prác

1. Nikoho nemožno držať v otroctve alebo nevoľníctve.

⁽¹⁾ Článok II-63 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-64 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-65 ústavy.

2. Od nikoho sa nebude vyžadovať, aby vykonával nútené alebo povinné práce.
3. Obchodovanie s ľudskými bytosťami je zakázané.

Vysvetlivky

1. Právo priznané v článku 5 ⁽¹⁾ ods. 1 a 2 zodpovedá článku 4 ods. 1 a 2 EDLP, ktorý má analogické znenie. V zmysle článku 52 ods. 3 charty ⁽²⁾ má preto rovnaký význam a rozsah ako článok EDLP. Z tohto dôvodu:

- žiadne obmedzenie nesmie oprávnenne obmedziť právo ustanovené v odseku 1,
- v odseku 2 sa pojem „nútené alebo povinné práce“ musí chápať v zmysle „negatívnych“ vymedzení obsiahnutých v článku 4 ods. 3 EDLP:

„Za „nútenú alebo povinnú prácu“ sa na účely tohto článku nepovažujú:

- a) práca bežne požadovaná pri výkone trestu uloženého podľa článku 5 tohto Dohovoru alebo v čase podmieneného prepustenia z tohto trestu,
 - b) služba vojenského charakteru alebo v prípade osôb, ktoré odmietajú vojenskú službu z dôvodov svedomia, v krajinách, kde sa také odmietnutie vojenskej služby uznáva, iná služba vyžadovaná namiesto povinnej vojenskej služby,
 - c) služba vyžadovaná v prípade núdze alebo pohromy, ktorá ohrozuje život alebo blaho spoločnosti,
 - d) práca alebo služba, ktorá tvorí súčasť bežných občianskych povinností.“
2. Odsek 3 vyplýva priamo z ľudskej dôstojnosti a zohľadňuje súčasný vývoj v oblasti organizovaného zločinu, ako napríklad lukratívne organizovanie sietí nelegálneho prisťahovalectva alebo pohlavného zneužívania. Príloha k Dohovoru o Europole obsahuje toto vymedzenie pojmu obchodovania s ľuďmi na účely pohlavného zneužívania: „obchodovanie s ľuďmi je podrobovanie osoby reálnej a nezákonnej nadvláde inej osoby za použitia násillia, vyhrožok, zneužívania právomoci alebo intríg s úmyslom jej využívania na prostitúciu, formy sexuálneho zneužívania a týranie maloletých alebo obchodovanie s opustenými deťmi“. Kapitola 6 Dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, ktorý sa stal súčasťou acquis Únie, a na ktorom sa zúčastňujú Spojené kráľovstvo a Írsko, obsahuje vo svojom článku 27 ods. 1 toto znenie, ktoré odkazuje na siete nelegálneho prisťahovalectva: „Zmluvné strany sa zaväzujú stanoviť primerané sankcie proti každej osobe, ktorá zo zárobkových dôvodov pomáha alebo sa snaží pomáhať cudzincovi preniknúť alebo bývať na území jednej zo zmluvných strán porušujúc tým jej právne predpisy týkajúce sa vstupu a pobytu cudzincov.“ Rada prijala 19. júla 2002 rámcové rozhodnutie o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (Ú. v. ES L 203, s. 1), ktorého článok 1 podrobne vymedzuje trestné činy týkajúce sa obchodovania s ľuďmi na účely vykorisťovania práce alebo sexuálneho vykorisťovania, ktorých trestnosť pri uplatňovaní tohto rámcového rozhodnutia musia zabezpečiť všetky členské štáty.

⁽¹⁾ Článok II-65 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

HLAVA II

SLOBODY

Článok 6 ⁽¹⁾**Právo na slobodu a bezpečnosť**

Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť.

Vysvetlivky

Práva ustanovené v článku 6 zodpovedajú právam zaručeným v článku 5 EDLP a v súlade s článkom 52 ods. 3 charty ⁽²⁾ majú preto rovnaký význam a rozsah. Z toho vyplýva, že obmedzenia, ktoré sa na ne môžu oprávnene vzťahovať, nesmú prekročiť tie, ktoré povoľuje EDLP vo svojom článku 5:

„1. Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom:

- a) zákonné uväznenie po odsúdení príslušným súdom,
- b) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie osoby preto, že sa nepodrobila rozhodnutiu vydanému súdom podľa zákona, alebo preto, aby sa zaručilo splnenie povinnosti ustanovenej zákonom,
- c) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby na účely predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť jej v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní,
- d) iné pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody na účely jeho predvedenia pred príslušný orgán,
- e) zákonné držanie osôb, aby sa zabránilo šíreniu nakažlivej choroby, alebo duševne chorých osôb, alkoholikov, narkomanov alebo tulákov,
- f) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby, aby sa zabránilo jej nepovolenému vstupu na územie, alebo osoby, proti ktorej prebieha konanie o vyhostenie alebo vydanie.

2. Každý, kto je zatknutý, musí byť oboznámený bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, s dôvodmi svojho zatknutia a s každým obvinením proti nemu.

3. Každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody v súlade s ustanoveniami odseku 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej právomoci a má právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa dotknutá osoba ustanoví na pojednávanie.

⁽¹⁾ Článok II-66 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

4. Každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.
5. Každý, kto bol obeťou zatknutia alebo zadržania v rozpore s ustanoveniami tohto článku, má nárok na odškodnenie.“

Práva priznané v článku 6 ⁽¹⁾ sa musia rešpektovať, najmä ak Európsky parlament a Rada prijímajú zákony a rámcové zákony v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach na základe článkov III-270, III-271 a III-273 ústavy, predovšetkým pri vymedzení minimálnych spoločných ustanovení, pokiaľ sa to týka kvalifikácie trestných činov a trestov a určitých aspektov procesného práva.

Článok 7 ⁽²⁾

Rešpektovanie súkromného a rodinného života

Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a komunikácie.

Vysvetlivky

Práva zaručené v článku 7 ⁽²⁾ zodpovedajú právam zaručeným v článku 8 EDEP. Aby sa vzal do úvahy technický vývoj, bolo slovo „korešpondencia“ nahradené slovom „komunikácia“.

V súlade s článkom 52 ods. 3 ⁽³⁾ je význam a rozsah tohto práva rovnaký ako v zodpovedajúcom článku EDEP. Z toho vyplýva, že obmedzenia, ktoré sa na toto právo môžu oprávnenne vzťahovať, sú rovnaké ako tie, ktoré povoľuje článok 8 EDEP:

- „1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.
2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných“.

⁽¹⁾ Článok II-66 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-67 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

Článok 8 ⁽¹⁾

Ochrana osobných údajov

1. Každý má právo na ochranu osobných údajov, ktoré sa ho týkajú.
2. Tieto údaje musia byť riadne spracované na určené účely na základe súhlasu dotknutej osoby alebo na inom oprávnenom zákonom ustanovenom základe. Každý má právo na prístup k zhromaždeným údajom, ktoré sa ho týkajú, a právo na ich opravu.
3. Dodržiavanie týchto pravidiel podlieha kontrole nezávislého orgánu.

Vysvetlivky

Tento článok je založený na článku 286 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva a smernici Európskeho parlamentu a Rady 95/46/EHS o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov (Ú. v. ES L 281, 23.11.1995), ako aj na článku 8 EDLP a na dohovore Rady Európy z 28. januára 1981 o ochrane jednotlivcov pri automatickom spracovaní osobných údajov, ktorý ratifikovali všetky členské štáty. Článok 286 Zmluvy o ES je v súčasnosti nahradený článkom I-51 ústavy. Taktiež treba uviesť nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 o ochrane jednotlivcov so zreteľom na spracovanie osobných údajov inštitúciami a orgánmi Spoločenstva a o voľnom pohybe takýchto údajov (Ú. v. ES L 8, 12.1.2001). Uvedená smernica a nariadenie obsahujú podmienky a obmedzenia na vykonávanie práva na ochranu osobných údajov.

Článok 9 ⁽²⁾

Právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu

Právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu sa zaručuje v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon týchto práv.

Vysvetlivky

Tento článok je založený na článku 12 EDLP, ktorý znie: „Muži a ženy spôsobilí vekom na uzavretie manželstva majú právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon tohto práva.“ Znenie tohto článku bolo modernizované tak, aby sa vzťahovalo aj na prípady, v ktorých vnútroštátne právne predpisy uznávajú iné spôsoby založenia rodiny ako manželstvo. Tento článok nezakazuje ani neukladá priznanie postavenia manželstva zväzkom medzi ľuďmi rovnakého pohlavia. Toto právo je preto podobné tomu, ktoré je ustanovené v EDLP, ale jeho rozsah môže byť širší, ak to umožňujú vnútroštátne právne predpisy.

⁽¹⁾ Článok II-68 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-69 ústavy.

Článok 10 ⁽¹⁾

Sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania

1. Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Toto právo zahŕňa slobodu zmeniť svoje náboženské vyznanie alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženské vyznanie alebo vieru sám alebo spoločne s inými, či už verejne alebo súkromne, bohoslužbou, vyučovaním, dodržiavaním náboženských noriem, vykonávaním úkonov a zachovávaním obradov.
2. Právo na výhradu svedomia sa uznáva v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon tohto práva.

Vysvetlivky

Právo zaručené v odseku 1 zodpovedá právu zaručenému v článku 9 EDLP a v súlade s článkom 52 ods. 3 charty ⁽²⁾ má rovnaký význam a rozsah. Obmedzenia musia preto rešpektovať článok 9 ods. 2 dohovoru, ktorý znie: „Sloboda prejavovať náboženské vyznanie a presvedčenie môže podliehať len obmedzeniam, ktoré sú ustanovené zákonmi a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme verejnej bezpečnosti, ochrany verejného poriadku, zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných“.

Právo zaručené v odseku 2 zodpovedá vnútroštátnym ústavným tradíciám a vývoju vnútroštátnej legislatívy v tejto otázke.

Článok 11 ⁽³⁾

Sloboda prejavu a právo na informácie

1. Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie a myšlienky bez zasahovania orgánov verejnej moci a bez ohľadu na hranice štátu.
2. Rešpektuje sa sloboda a pluralita médií.

Vysvetlivky

1. Článok 11 ⁽³⁾ zodpovedá článku 10 EDLP, ktorý znie:

„1. Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam.“

⁽¹⁾ Článok II-70 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-71 ústavy.

2. Výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa aj povinnosti aj zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci“.

Pri uplatňovaní článku 52 ods. 3 charty ⁽¹⁾ je význam a rozsah tohto práva rovnaký ako podľa EDEP. Obmedzenia, ktoré sa naň môžu vzťahovať, nesmú prekročiť tie, ktoré sú ustanovené v článku 10 ods. 2 EDEP bez toho, aby boli dotknuté akékoľvek obmedzenia, ktoré môže ukladať právo hospodárskej súťaže Únie na možnosť členských štátov zavádzať udeľovanie povolení uvedených v tretej vete článku 10 ods. 1 EDEP.

2. Odsek 2 tohto článku vymedzuje dôsledky, ktoré môže mať odsek 1 na slobodu médií. Je založený najmä na judikatúre Súdu, ktorá sa vzťahuje na televíziu, najmä na prípade C-288/89 (rozsudok z 25. júla 1991, Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda a.i., Zb. s. I-4007) a na Protokole o systéme verejnoprávneho vysielania v členských štátoch, ktorý je pripojený k Zmluve o ES a teraz k ústave, ako aj na smernici Rady 89/552/ES (najmä sedemnásť odôvodnenie).

Článok 12 ⁽²⁾

Sloboda zhromažďovania a združovania

1. Každý má právo na slobodu pokojného zhromažďovania a na slobodu združovať sa s inými na všetkých úrovniach, najmä v súvislosti s politickými, odborárskymi a občianskymi otázkami, z čoho vyplýva, že každý má právo zakladať na ochranu svojich záujmov odbory alebo vstupovať do nich.
2. Politické strany na úrovni Únie prispievajú k vyjadrovaniu politickej vôle občanov Únie.

Vysvetlivky

1. Ustanovenia odseku 1 tohto článku zodpovedajú ustanoveniam článku 11 EDEP, ktorý znie:

„1. Každý má právo na slobodu pokojného zhromažďovania a na slobodu združovať sa s inými, vrátane práva zakladať na obranu svojich záujmov odbory alebo vstupovať do nich.

2. Na výkon týchto práv sa nemôžu uvaliť žiadne obmedzenia okrem tých, ktoré ustanovuje zákon a sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných. Tento článok nebráni uvaleniu zákonných obmedzení na výkon týchto práv príslušníkmi ozbrojených síl, polície a štátnej správy.“

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-72 ústavy.

Ustanovenia odseku 1 súčasného článku 12 ⁽¹⁾ majú rovnaký význam ako ustanovenia EDLP, ale ich rozsah je širší, keďže sa môžu uplatňovať na všetkých úrovniach vrátane európskej úrovne. V súlade s článkom 52 ods. 3 charty ⁽²⁾ nemôžu obmedzenia tohto práva prekročiť obmedzenia, ktoré sa považujú za oprávnené v zmysle článku 11 ods. 2 EDLP.

2. Toto právo je tiež založené na článku 11 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva.

3. Odsek 2 tohto článku zodpovedá článku I-46 ods. 4 ústavy.

Článok 13 ⁽³⁾

Sloboda umenia a vedeckého bádania

Umenie a vedecké bádanie sú slobodné. Akademická sloboda je rešpektovaná.

Vysvetlivky

Toto právo je primárne odvodené zo slobôd myslenia a prejavu. Vykonáva sa so zreteľom na článok 1 ⁽⁴⁾ a môže podliehať obmedzeniam, ktoré povoľuje článok 10 EDLP.

Článok 14 ⁽⁵⁾

Právo na vzdelanie

1. Každý má právo na vzdelanie a na prístup k odbornému vzdelávaniu a príprave a ďalšiemu vzdelávaniu.

2. Toto právo zahŕňa možnosť získať bezplatne povinné vzdelanie.

3. Rešpektuje sa sloboda zakladania vzdelávacích inštitúcií za predpokladu dodržiavania demokratických zásad a právo rodičov zabezpečiť vzdelanie a výchovu svojich detí v zhode s ich vlastným náboženským, filozofickým a pedagogickým presvedčením, v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, ktoré upravujú výkon tohto práva.

Vysvetlivky

1. Tento článok vychádza zo spoločných ústavných tradícií členských štátov a z článku 2 Dodatkového protokolu k EDLP, ktorý znie:

„Nikom sa nesmie odoprieť právo na vzdelanie. Pri výkone akýchkoľvek funkcií v oblasti výchovy a výuky, ktoré štát vykonáva, bude rešpektovať právo rodičov zabezpečovať túto výchovu a vzdelanie v zhode s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.“

⁽¹⁾ Článok II-72 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-73 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-61 ústavy.

⁽⁵⁾ Článok II-74 ústavy.

Považovalo sa za užitočné rozšíriť tento článok o prístup k odbornému vzdelávaniu a príprave a ďalšiemu vzdelávaniu (pozri bod 15 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva a článok 10 Európskej sociálnej charty), ako aj doplniť zásadu bezplatnosti povinného vzdelania. Táto posledná zásada, tak ako je formulovaná, v sebe iba zahŕňa možnosť každého dieťaťa, pokiaľ ide o povinné vzdelanie, navštevovať zariadenie, ktoré ponúka bezplatné vzdelanie. Nevyžaduje, aby všetky zariadenia, ktoré poskytujú vzdelanie alebo odborné vzdelávanie a prípravu a ďalšie vzdelávanie, najmä súkromné, boli bezplatné. Nevylučuje tiež, aby určité osobitné formy vzdelania boli platené, pokiaľ štát prijme opatrenia na poskytnutie finančnej kompenzácie. V rozsahu, v akom sa charta vzťahuje na Úniu to znamená, že vo svojich politikách týkajúcich sa vzdelávania musí Únia rešpektovať bezplatné povinné vzdelanie, čo však samozrejme nevytvára nové právomoci. Pokiaľ ide o právo rodičov, musí sa vykladať v spojení s ustanoveniami článku 24 ⁽¹⁾.

2. Sloboda zakladať verejné alebo súkromné vzdelávacie inštitúcie je zaručená ako jeden z aspektov slobody podnikania, ale je obmedzená dodržiavaním demokratických zásad a vykonáva sa v súlade s podmienkami vymedzenými vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Článok 15 ⁽²⁾

Slobodná voľba povolania a právo na prácu

1. Každý má právo na prácu a vykonávanie slobodne zvoleného alebo prijatého povolania.
2. Každý občan Únie má právo hľadať si zamestnanie, pracovať, usadiť sa a poskytovať služby v ktoromkoľvek členskom štáte.
3. Štátni príslušníci tretích krajín, ktorí majú povolenie pracovať na území členských štátov, majú právo na rovnaké pracovné podmienky ako občania Únie.

Vysvetlivky

Slobodná voľba povolania, ako je vymedzená v článku 15 ods. 1 ⁽²⁾, je uznaná judikatúrou Súdneho dvora (pozri okrem iného rozsudok zo 14. mája 1974 vo veci 4/73 Nold, Zb. 1974, s. 491, body 12 až 14; rozsudok z 13. decembra 1979 vo veci 44/79 Hauer, Zb. 1979, s. 3727; rozsudok z 8. októbra 1986 vo veci 234/85 Keller, Zb. 1986, s. 2897, bod 8).

Tento odsek tiež vychádza z článku 1 ods. 2 Európskej sociálnej charty podpísanej 18. októbra 1961 a ratifikovanej všetkými členskými štátmi a z bodu 4 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva z 9. decembra 1989. Výraz „pracovné podmienky“ sa musí chápať v zmysle článku III-213 ústavy.

Odsek 2 prevzal tri slobody zaručené v článkoch I-4 a III-133, III-137 a III-144 ústavy, teda voľným pohybom pracovníkov, slobodou usadiť sa a voľným pohybom služieb.

Odsek 3 je založený na článku 137 ods. 3 štvrtej zarážke ZES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom III-210 ods. 1 písm. g) ústavy, ako aj na článku 19 ods. 4 Európskej sociálnej charty podpísanej 18. októbra 1961 a ratifikovanej

⁽¹⁾ Článok II-84 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-75 ústavy.

všetkými členskými štátmi. Preto sa uplatňuje článok 52 ods. 2 charty ⁽¹⁾. Otázka zamestnávania námorníkov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích štátov, v posádkach plavidiel plávajúcich pod vlajkou niektorého členského štátu Únie, sa spravuje právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.

Článok 16 ⁽²⁾

Sloboda podnikania

Sloboda podnikania sa uznáva v súlade s právom Únie, vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.

Vysvetlivky

Tento článok je založený na judikatúre Súdneho dvora, ktorý uznal slobodu vykonávať hospodársku alebo obchodnú činnosť (pozri rozsudok zo 14. mája 1974 vo veci 4/73 Nold, Zb. 1974, s. 471, bod 14 a rozsudok z 27. septembra 1979 vo veci 230/78 SPA Eridiana a.i., Zb. 1979, s. 2749, body 20 a 31) a zmluvnú slobodu (pozri okrem iného rozsudok vo veci Sukkerfabriken Nykøbing 151/78, Zb. 1979-1, s. 1, bod 19 a rozsudok z 5. októbra 1999 vo veci C-240/97 Španielsko/Komisia, Zb. 1999, s. I-6571, bod 99 odôvodnení) ako aj na článku I-3 ods. 2 ústavy, ktorý uznáva slobodnú hospodársku súťaž. Toto právo sa vykonáva samozrejme s ohľadom na právo Únie a vnútroštátne právne predpisy. Môže podliehať obmedzeniam ustanoveným v článku 52 ods. 1 charty. ⁽³⁾

Článok 17 ⁽⁴⁾

Vlastnícke právo

1. Každá osoba má právo vlastníť svoj zákonne nadobudnutý majetok, užívať ho, nakladať s ním a odkázať ho. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku, s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon, pričom musí byť včas vyplatená primeraná náhrada straty. Užívanie majetku môže byť upravené zákonom v nevyhnutnej miere v súlade so všeobecným záujmom.

2. Duševné vlastníctvo je chránené.

Vysvetlivky

Tento článok zodpovedá článku 1 Dodatkového protokolu k EDEP:

„Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút.“

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 2 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-76 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-112 ods. 1 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-77 ústavy.

Ide o základné právo, ktoré je spoločné pre všetky národné ústavy. Bolo mnohokrát opakovane uznané judikatúrou Súdneho dvora, prvýkrát v rozsudku Hauer (13. december 1979, Zb. 1979, s. 3727). Znenie bolo modernizované, ale v súlade s článkom 52 ods. 3 ⁽¹⁾ je význam a rozsah tohto práva rovnaký ako práva zaručeného EDLP a obmedzenia nesmú prekročiť tie, ktoré sú v ňom ustanovené.

Ochrana duševného vlastníctva, ktorá je jedným z aspektov vlastníckeho práva, je výslovne uvedená v odseku 2 z dôvodu jej narastajúceho významu a sekundárnej legislatívy Spoločenstva. Duševné vlastníctvo sa nevzťahuje len na literárne a umelecké vlastníctvo, ale okrem iného aj na práva z patentov, práva z ochranných známkov, ako aj príbuzné práva. Záruky ustanovené v odseku 1 sa primeraným spôsobom vzťahujú na duševné vlastníctvo.

Článok 18 ⁽²⁾

Právo na azyl

Právo na azyl sa zaručuje za predpokladu dodržiavania pravidiel Ženevského dohovoru z 28. júla 1951 a Protokolu z 31. januára 1967 o postavení utečencov a v súlade ústavou.

Vysvetlivky

Znenie tohto článku je založené na článku 63 Zmluvy o ES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom III-266 ústavy, ktorý Únii ukladá povinnosť dodržiavať Ženevský dohovor o utečencoch. Bolo dohodnuté, že sa má odkazovať na ustanovenia protokolov, ktoré sa vzťahujú na Spojené kráľovstvo a Írsko, a ktoré sú pripojené k Amsterdamskej zmluve a teraz k ústave, a na Dánsko, aby sa určil rozsah, v akom tieto členské štáty vykonávajú právo Únie v týchto záležitostiach a rozsah, v akom sa na ne vzťahuje tento článok. Tento článok je v súlade s Protokolom o azyle, ktorý je pripojený k ústave.

Článok 19 ⁽³⁾

Ochrana v prípade odsunu, vyhostenia alebo vydania

1. Hromadné vyhostenie je zakázané.
2. Nikto nesmie byť podrobený odsunu, vyhostený ani vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Vysvetlivky

Odsek 1 tohto článku má rovnaký význam a rozsah ako článok 4 protokolu č. 4 k EDLP, ktorý sa týka hromadného vyhostenia. Jeho účelom je zaručiť, aby každé rozhodnutie podliehalo osobitnému preskúmaniu a aby nebolo možné rozhodnúť jedným opatrením o vyhostení všetkých osôb, ktoré majú štátnu príslušnosť určitého štátu (pozri tiež článok 13 Paktu o občianskych a politických právach).

Odsek 2 je zapracovaním príslušnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá sa vzťahuje na článok 3 EDLP (pozri rozsudok vo veci Ahmed/Rakúsko zo 17. decembra 1996, Zb. 1996 s. VI-2206 a rozsudok vo veci Soering zo 7. júla 1989).

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-78 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-79 ústavy.

HLAVA III

ROVNOSŤ

Článok 20 ⁽¹⁾**Rovnosť pred zákonom**

Každý je rovný pred zákonom.

Vysvetlivky

Tento článok zodpovedá všeobecnej právnej zásade, ktorá je obsiahnutá vo všetkých európskych ústavách a bola tiež uznaná Súdom ako základná zásada práva Spoločenstva (rozsudok z 13. novembra 1984 vo veci 283/83 Racke, Zb. 1984, s. 3791, rozsudok zo 17. apríla 1997 vo veci 15/95 EARL, Zb. 1997, s. I-1961 a rozsudok z 13. apríla 2000 vo veci 292/97 Karlsson, Zb. 2000, s. 2737).

Článok 21 ⁽²⁾**Nediskriminácia**

1. Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, rodu, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.

2. V rozsahu pôsobnosti ústavy a bez toho, aby boli dotknuté jej akékoľvek osobitné ustanovenia, je zakázaná akákoľvek diskriminácia z dôvodu štátnej príslušnosti.

Vysvetlivky

Odsek 1 vychádza z článku 13 Zmluvy o ES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom III-124 ústavy, z článku 14 EDĽP, ako aj z článku 11 Dohovoru o ľudských právach a biomedicíne, pokiaľ ide o genetické dedičstvo. V rozsahu, ktorý zodpovedá článku 14 EDĽP, sa v súlade s ním uplatňuje.

Medzi odsekom 1 a článkom III-124 ústavy, ktorý má odlišný rozsah pôsobnosti a účel, neexistuje rozpor alebo nesúlad: článkom III-124 sa prenáša na Úniu právomoc prijímať legislatívne akty vrátane harmonizácie zákonov a iných právnych predpisov členských štátov a bojovať proti určitým formám diskriminácie, ktoré sú taxatívne vymenované v tomto článku. Tieto právne predpisy sa môžu vzťahovať na činnosť orgánov členského štátu (ako aj vzťahov medzi jednotlivcami) v akejkoľvek oblasti v rámci obmedzení právomoci Únie. Naproti tomu, článkom 21 ods. 1 ⁽²⁾ sa neprenáša žiadna právomoc prijímať antidiskriminačné zákony v týchto oblastiach činnosti členského štátu alebo jednotlivcov, ani neustanovuje všeobecný zákaz diskriminácie v týchto oblastiach. V skutočnosti sa týka len diskriminácie, ktorej sa môžu dopustiť samotné inštitúcie a orgány Únie pri výkone právomoci, ktoré sú im zverené

⁽¹⁾ Článok II-80 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-81 ústavy.

podľa iných článkov časti I a III ústavy, a členské štáty výlučne pri vykonávaní práva Únie. Odsek 1 preto nemení rozsah právomocí prenesených článkom III-124, ani výklad tohto článku.

Odsek 2 zodpovedá článku I-4 ods. 2 ústavy a musí sa uplatňovať v súlade s týmto článkom.

Článok 22 ⁽¹⁾

Kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť

Únia rešpektuje kultúrnu, náboženskú a jazykovú rozmanitosť.

Vysvetlivky

Tento článok je založený na článku 6 Zmluvy o Európskej únii a článku 151 ods. 1 a 4 Zmluvy o ES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom III-280 ods. 1 a 4 ústavy, ktorý sa vzťahuje na kultúru. Rešpektovanie kultúrnej a jazykovej rozmanitosti je v súčasnosti tiež upravené v článku I-3 ods. 3 ústavy. Tento článok rovnako vychádza z vyhlásenia č. 11 záverečného aktu Amsterdamskej zmluvy o postavení cirkví a nekonfesionálnych organizácií, ktorý je v súčasnosti opätovne začlenený do článku I-52 ústavy.

Článok 23 ⁽²⁾

Rovnosť medzi ženami a mužmi

Rovnosť medzi ženami a mužmi musí byť zabezpečená vo všetkých oblastiach vrátane zamestnania, práce a odmeňovania.

Zásada rovnosti nebráni zachovávaniu alebo prijímaniu opatrení, ktoré ustanovujú osobitné výhody v prospech menej zastúpeného pohlavia.

Vysvetlivky

Prvý odsek tohto článku je založený na článkoch 2 a 3 ods. 2 Zmluvy o ES, v súčasnosti nahradenými článkami I-3 a III-116 ústavy, ktorých cieľom je podporovať rovnosť medzi ženami a mužmi v Úni, a na článku 141 ods. 1 Zmluvy o ES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom III-214 ods. 1 ústavy. Vychádza z článku 20 revidovanej Európskej sociálnej charty z 3. mája 1996 a bodu 16 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva.

Je tiež založený na článku 141 ods. 3 Zmluvy o ES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom III-214 ods. 3 ústavy, a na článku 2 ods. 4 smernice Rady 76/207/EHS o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a o pracovné podmienky.

Druhý odsek preberá v skrátenej podobe článok III-214 ods. 4 ústavy, podľa ktorého zásada rovnakého zaobchádzania nebráni žiadnemu členskému štátu zachovať alebo prijať opatrenia, ktoré ustanovujú osobitné výhody zamerané na ľahšie uplatnenie sa menej zastúpeného pohlavia v odbornej pracovnej činnosti alebo ako prevenciu či kompenzáciu

⁽¹⁾ Článok II-82 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-83 ústavy.

nevýhod v profesijnej kariére. V súlade s článkom 52 ods. 2 ⁽¹⁾ druhý odsek nemení článok III-214 ods. 4.

Článok 24 ⁽²⁾

Práva dieťaťa

1. Deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho. Môžu slobodne vyjadrovať svoje názory. Tieto názory sa berú do úvahy pri otázkach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť.
2. Pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa.
3. Každé dieťa má právo na pravidelné udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s obidvomi svojimi rodičmi, ak to nie je v rozpore s jeho záujmom.

Vysvetlivky

Tento článok je založený na Dohovore o právach dieťaťa podpísanom v New Yorku 20. novembra 1989 a ratifikovanom všetkými členskými štátmi, najmä na jeho článkoch 3, 9, 12 a 13.

Odsek 3 zohľadňuje skutočnosť, že ako súčasť tvorenia priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti môže legislatíva Únie v občianskych veciach, ktoré majú cezhraničné dôsledky, s ohľadom na ktoré sa článkom III-269 ústavy prenášajú potrebné právomoci, zahŕňať najmä práva styku umožňujúce, že deti môžu pravidelne udržiavať osobné vzťahy a priamy kontakt s obidvomi svojimi rodičmi.

Článok 25 ⁽³⁾

Práva starších osôb

Únia uznáva a rešpektuje právo starších osôb na dôstojný život a nezávislosť a na účasť na spoločenskom a kultúrnom živote.

Vysvetlivky

Tento článok vychádza z článku 23 revidovanej Európskej sociálnej charty a článkov 24 a 25 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva. Samozrejme, účasť na sociálnom a kultúrnom živote sa tiež vzťahuje aj na účasť na politickom živote.

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 2 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-84 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-85 ústavy.

Článok 26 ⁽¹⁾

Integrácia osôb so zdravotným postihnutím

Únia uznáva a rešpektuje právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia, ktoré sú určené na zabezpečenie ich nezávislosti, sociálnej integrácie a integrácie v zamestnaní, a účasti na spoločenskom živote.

Vysvetlivky

Zásada obsiahnutá v tomto článku je založená na článku 15 Európskej sociálnej charty a vychádza tiež z bodu 26 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva.

HLAVA IV

SOLIDARITA

Článok 27 ⁽²⁾

Právo pracovníkov na informácie a konzultácie v rámci podniku

Pracovníci alebo ich zástupcovia musia mať na primeraných úrovniach zaručené informácie a možnosť konzultácií v primeranom čase v prípadoch a za podmienok ustanovených právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.

Vysvetlivky

Tento článok sa uvádza v revidovanej Európskej sociálnej charte (článok 21) a v Charte základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva (body 17 a 18). Uplatňuje sa za podmienok ustanovených v práve Únie a vnútroštátnych právnych predpisoch. Odkaz na primerané úrovne odkazuje na úrovne ustanovené právom Únie alebo vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou, ktoré môžu zahŕňať európsku úroveň, keď tak ustanovujú právne predpisy Únie. V tejto oblasti je významné *acquis* Únie: články III-211 a III-212 ústavy, smernice 2002/14/ES (všeobecný rámec na informácie a konzultácie so zamestnancami v Európskom spoločenstve), 98/59/ES (kolektívne prepúšťanie), 2001/23/ES (prevody podnikov) a 94/45/ES (európske zamestnanecké rady).

Článok 28 ⁽³⁾

Právo na kolektívne vyjednávanie a kolektívne akcie

Pracovníci a zamestnávateľia alebo ich príslušné organizácie majú v súlade s právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou právo vyjednávať a uzatvárať kolektívne zmluvy na zodpovedajúcich úrovniach a v prípade konfliktu záujmov uskutočniť kolektívne akcie na ochranu svojich záujmov, vrátane štrajku.

⁽¹⁾ Článok II-86 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-87 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-88 ústavy.

Vysvetlivky

Tento článok je založený na článku 6 Európskej sociálnej charty a na Charte základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva (body 12 až 14). Právo na kolektívnu akciu bolo uznané Európskym súdom pre ľudské práva ako jeden z prvkov práv odborov ustanovených v článku 11 EDĽP. Pokiaľ ide o primerané úrovne, na ktorých sa môže konať kolektívne vyjednávanie, pozri vysvetlivky k predchádzajúcemu článku. Spôsoby a obmedzenia výkonu kolektívnej akcie, vrátane štrajku, sú upravené vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou, vrátane otázky, či môžu byť vykonané súčasne v niekoľkých členských štátoch.

Článok 29 ⁽¹⁾

Právo na prístup k službám zamestnanosti

Každý má právo na bezplatný prístup k službám zamestnanosti.

Vysvetlivky

Tento článok je založený na článku 1 ods. 3 Európskej sociálnej charty a bodu 13 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva.

Článok 30 ⁽²⁾

Ochrana v prípade bezdôvodného prepustenia

Každý pracovník má právo na ochranu proti bezdôvodnému prepusteniu v súlade s právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.

Vysvetlivky

Tento článok vychádza z článku 24 revidovanej Európskej sociálnej charty. Pozri tiež smernicu 2001/23/ES o aproximácii zákonov členských štátov týkajúcich sa zachovania práv zamestnancov pri prevodoch podnikov, závodov, alebo častí podnikov alebo závodov a smernicu 80/987/EHS o aproximácii právnych predpisov členských štátov vzťahujúcich sa na ochranu zamestnancov v prípade platobnej neschopnosti ich zamestnávateľa, ktorá bola zmenená a doplnená smernicou 2002/74/ES.

Článok 31 ⁽³⁾

Spravodlivé a primerané pracovné podmienky

1. Každý pracovník má právo na pracovné podmienky, ktoré zohľadňujú jeho zdravie, bezpečnosť a dôstojnosť.
2. Každý pracovník má právo na stanovenie najvyššej prípustnej dĺžky pracovného času, denný a týždenný odpočinok, ako aj každoročnú platenú dovolenku.

⁽¹⁾ Článok II-89 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-90 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-91 ústavy.

Vysvetlivky

1. Odsek 1 tohto článku je založený na smernici 89/391/EHS o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci. Tiež vychádza z článku 3 Európskej sociálnej charty a bodu 19 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva, a pokiaľ ide o dôstojnosť pri práci, z článku 26 revidovanej Európskej sociálnej charty. Pojem „pracovné podmienky“ sa musí chápať v zmysle článku III-213 ústavy.

2. Odsek 2 je založený na smernici 93/104/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času, článku 2 Európskej sociálnej charty a bodu 8 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva.

Článok 32 ⁽¹⁾

Zákaz detskej práce a ochrana mladistvých pri práci

Zamestnávanie detí je zakázané. Minimálny vek na prijatie do zamestnania nesmie byť nižší ako minimálny vek na ukončenie povinnej školskej dochádzky bez toho, aby boli dotknuté pravidlá, ktoré môžu byť výhodnejšie pre mladistvých, a okrem obmedzených výnimiek.

Mladiství prijatí do zamestnania musia mať zabezpečené pracovné podmienky primerané ich veku a musia byť chránení pred ekonomickým vykorisťovaním alebo akoukoľvek prácou, ktorá by mohla poškodiť ich bezpečnosť, zdravie alebo telesný, psychický, morálny alebo sociálny vývoj, alebo ohroziť ich vzdelávanie.

Vysvetlivky

Tento článok je založený na smernici 94/33/ES o ochrane mladých ľudí pri práci, článku 7 Európskej sociálnej charty a bodoch 20 až 23 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva.

Článok 33 ⁽²⁾

Rodina a pracovný život

1. Rodina má zabezpečenú právnu, ekonomickú a sociálnu ochranu.
2. Na účely zosúladenia rodinného a pracovného života, každý má právo na ochranu pred prepustením z práce z dôvodu spojeného s materstvom, ako aj právo na platenú materskú dovolenku alebo rodičovskú dovolenku po narodení alebo osvojení dieťaťa.

Vysvetlivky

Článok 33 ods. 1 ⁽²⁾ je založený na článku 16 Európskej sociálnej charty.

⁽¹⁾ Článok II-92 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-93 ústavy.

Druhý odsek vychádza zo smernice Rady 92/85/EHS o zavedení opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci tehotných pracovníčok a pracovníčok krátko po pôrode alebo dojčiacich pracovníčok a smernice Rady 96/34/ES o rámcovej dohode o rodičovskej dovolenke, uzavretej medzi UNICE, CEEP a ETUC. Tiež je založený na článku 8 (ochrana materstva) Európskej sociálnej charty a vychádza z článku 27 (právo pracovníkov s rodičovskými právami a povinnosťami na rovnaké príležitosti a zaobchádzanie) revidovanej Európskej sociálnej charty. Pojem „materstvo“ zahŕňa obdobie od počatia až po skončenie kojenia.

Článok 34 ⁽¹⁾

Sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc

1. Únia uznáva a rešpektuje právo na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne služby, ktoré poskytujú ochranu v prípade materstva, choroby, pracovných úrazov, závislosti alebo vysokého veku, ako aj v prípade straty zamestnania, podľa pravidiel ustanovených právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.
2. Každý, kto má bydlisko alebo sa oprávnené pohybuje v rámci Európskej únie, má právo na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne výhody v súlade s právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.
3. S cieľom bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe Únia uznáva a rešpektuje právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní s cieľom zabezpečiť dôstojnú existenciu všetkých osôb, ktoré nemajú dostatok prostriedkov, v súlade s právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou.

Vysvetlivky

Zásada uvedená v článku 34 ods. 1 ⁽¹⁾ je založená na článkoch 137 a 140 Zmluvy o ES, ktoré sú v súčasnosti nahradené článkami III-210 a III-213, a na článku 12 Európskej sociálnej charty a bodu 10 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva. Únia ju musí dodržiavať pri vykonávaní právomocí, ktoré boli na ňu prenesené článkami III-210 a III-213 ústavy. Odkaz na sociálne služby sa týka prípadov, v ktorých takéto služby boli vytvorené pre poskytovanie niektorých dávok, ale neznamená, že takéto služby musia byť vytvorené, pokiaľ ešte neexistujú. Pojem „materstvo“ sa musí chápať v rovnakom zmysle ako v predchádzajúcom článku.

Odsek 2 je založený na článkoch 12 ods. 4 a 13 ods. 4 Európskej sociálnej charty a bode 2 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva a zohľadňuje pravidlá vyplývajúce z nariadenia č. 1408/71 a nariadenia č. 1612/68.

Odsek 3 vychádza z článku 13 Európskej sociálnej charty a článkov 30 a 31 revidovanej Európskej sociálnej charty a bodu 10 Charty základných sociálnych práv pracovníkov Spoločenstva. Únia ho musí dodržiavať v rámci politik založených na článku III-210 ústavy.

⁽¹⁾ Článok II-94 ústavy.

Článok 35 ⁽¹⁾

Zdravotná starostlivosť

Každý má právo na prístup k preventívnej zdravotnej starostlivosti a právo využívať lekársku starostlivosť za podmienok ustanovených vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou. Pri tvorbe a vykonávaní všetkých politík a činností Únie sa zabezpečí vysoká úroveň ochrany ľudského zdravia.

Vysvetlivky

Zásady obsiahnuté v tomto článku sú založené na článku 152 Zmluvy o ES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom III-278 ústavy, a na článku 11 a 13 Európskej sociálnej charty. Druhá veta článku preberá článok III-278 ods. 1.

Článok 36 ⁽²⁾

Prístup k všeobecne prospešným službám

Únia uznáva a rešpektuje prístup k všeobecne prospešným službám, ktorý je ustanovený vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou, v súlade s ústavou, s cieľom podporovať sociálnu a územnú súdržnosť Únie.

Vysvetlivky

Tento článok je v úplnom súlade s článkom III-122 ústavy a nevytvára žiadne nové právo. Iba ustanovuje pre Úniu zásadu rešpektovať prístup k všeobecne prospešným službám, ako je uvedené vo vnútroštátnych ustanoveniach, pokiaľ sú tieto ustanovenia v súlade s právom Únie.

Článok 37 ⁽³⁾

Ochrana životného prostredia

Vysoká úroveň ochrany životného prostredia a zlepšovanie kvality životného prostredia musia byť začlenené do politík Únie a zabezpečené v súlade so zásadou trvalo udržateľného rozvoja.

Vysvetlivky

Zásady obsiahnuté v tomto článku sú založené na článku 2, 6 a 174 Zmluvy o ES, ktoré sú v súčasnosti nahradené článkom I-3 ods. 3 a článkami III-119 a III-233 ústavy.

Rovnako vychádza z ustanovení niektorých národných ústav.

⁽¹⁾ Článok II-95 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-96 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-97 ústavy.

Článok 38 ⁽¹⁾**Ochrana spotrebiteľa**

Politiky Únie zabezpečia vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa.

Vysvetlivky

Zásady obsiahnuté v tomto článku sú založené na článku 153 Zmluvy o ES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom III-235 ústavy.

HLAVA V**OBČIANSTVO****Článok 39 ⁽²⁾****Právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu**

1. Každý občan Únie má právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu v členskom štáte, v ktorom má bydlisko, a to za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci toho štátu.
2. Poslanci Európskeho parlamentu sú volení vo všeobecných, priamych a slobodných voľbách tajným hlasovaním.

Vysvetlivky

Článok 39 ⁽²⁾ sa uplatňuje za podmienok ustanovených v častiach I a III ústavy, v súlade s článkom 52 ods. 2 charty ⁽³⁾. Preto článok 39 ods. 1 ⁽²⁾ zodpovedá právu zaručenému v článku I-10 ods. 2 ústavy (pozri tiež právny základ v článku III-126 na prijatie podrobností na výkon tohto práva) a odsek 2 tohto článku zodpovedá článku I-20 ods. 2 ústavy. Článok 39 ods. 2 ⁽²⁾ preberá základné zásady volebného systému v demokratickej spoločnosti.

Článok 40 ⁽⁴⁾**Právo voliť a byť volený vo voľbách do orgánov územnej samosprávy**

Každý občan Únie má právo voliť a byť volený vo voľbách do orgánov územnej samosprávy v členskom štáte, v ktorom má bydlisko, a to za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci toho štátu.

⁽¹⁾ Článok II-98 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-99 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-112 ods. 2 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-100 ústavy.

Vysvetlivky

Tento článok zodpovedá právu zaručenému v článku I-10 ods. 2 ústavy (pozri tiež právny základ v článku III-126 na prijatie podrobností na výkon tohto práva). V súlade s článkom 52 ods. 2 charty⁽¹⁾ sa uplatňuje za podmienok ustanovených v týchto článkoch častí I a III ústavy.

Článok 41⁽²⁾

Právo na dobrú správu vecí verejných

1. Každý má právo, aby inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie vybavovali jeho záležitosti nestranne, spravodlivo a v primeranej lehote.
2. Toto právo zahŕňa najmä:
 - a) právo každej osoby na vypočutie skôr, ako je prijaté akékoľvek individuálne opatrenie, ktoré by sa jej mohlo nepriaznivo dotýkať alebo byť namierené voči nej,
 - b) právo každej osoby na prístup k spisu, ktorý sa jej týka, za predpokladu rešpektovania oprávnených záujmov dôvernosti a služobného a obchodného tajomstva,
 - c) povinnosť správy odôvodniť svoje rozhodnutia.
3. Každý má právo na náhradu škody spôsobenej inštitúciami alebo zamestnancami Únie pri výkone svojich funkcií, v súlade so všeobecnými zásadami spoločnými pre právne poriadky členských štátov.
4. Každý sa môže obrátiť na inštitúcie Únie v jednom z jazykov ústavy a musí dostať odpoveď v rovnakom jazyku.

Vysvetlivky

Článok 41⁽²⁾ je založený na existencii Únie, ktorá je založená na zásade právneho štátu a ktorej charakteristické znaky boli rozvinuté v judikatúre obsahujúcej okrem iného dobrú správu vecí verejných ako všeobecnú právnu zásadu (pozri okrem iného rozsudok Súdu z 31. marca 1992 vo veci C-255/90 P, *Burban*, Zb. 1992, s. I-2253, ako aj rozsudky Súdu prvého stupňa z 18. septembra 1995 vo veci T-167/94 *Nölle*, Zb. 1995, s. II-2589 a z 9. júla 1999 vo veci T-231/97 *New Europe Consulting a. i.*, Zb. 1999, s. II-2403). Vyjadrenie tohto práva v prvých dvoch odsekoch vyplýva z judikatúry (rozsudok Súdu z 15. októbra 1987 vo veci 222/86 *Heylens*, Zb. 1987, s. 4097, bod 15, rozsudok z 18. októbra 1989 vo veci 374/87 *Orkem*, Zb. 1989, s. 3283, rozsudok z 21. novembra 1991 vo veci C 269/90 *TU München*, Zb. 1991, s. I-5469), ako aj rozsudky Súdu prvého stupňa zo 6. decembra 1994 vo veci T 450/93 *Lisrestal*, Zb. 1994, s. II-1177, z 18. septembra 1995 vo veci T 167/94 *Nölle*, Zb. 1995, s. II-258) a pokiaľ ide o povinnosť odôvodniť rozhodnutia na článku 253 Zmluvy o ES, ktorý je v súčasnosti nahradený článkom I-38 ods. 2 ústavy (pozri tiež právny základ v článku III-398 ústavy na prijatie legislatívnych aktov v záujme otvorenej, efektívnej a nezávislej európskej administratívy).

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 2 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-101 ústavy.

Odsek 3 opakovane priznáva právo v súčasnosti zaručené v článku III-431 ústavy. Odsek 4 opakovane priznáva právo v súčasnosti zaručené v článku I-10 ods. 2 písm. d) a v článku III-129 ústavy. V súlade s článkom 52 ods. 2 charty ⁽¹⁾ sa tieto práva uplatňujú za podmienok a v rámci obmedzení vymedzených v časti III ústavy.

Právo na účinný prostriedok nápravy, ktorý je dôležitým aspektom tejto otázky, je zaručené v článku 47 tejto charty ⁽²⁾.

Článok 42 ⁽³⁾

Právo na prístup k dokumentom

Každý občan Únie, ako aj každá fyzická osoba, ktorá má bydlisko, alebo každá právnická osoba, ktorá má sídlo v členskom štáte, má právo na prístup k dokumentom inštitúcií, orgánov, úradov a agentúr Únie bez ohľadu na ich nosič.

Vysvetlivky

Právo zaručené v tomto článku bolo prevzaté z článku 255 Zmluvy o ES, na ktorého základe bolo neskôr prijaté nariadenie 1049/2001. Európsky dohovor rozšíril toto právo na dokumenty inštitúcií, orgánov a agentúr vo všeobecnosti, bez ohľadu na ich formu (pozri článok I-50 ods. 3 ústavy). V súlade s článkom 52 ods. 2 charty ⁽¹⁾ sa právo na prístup k dokumentom vykonáva za podmienok a v rámci obmedzení vymedzených v článku I-50 ods. 3 a článku III-399 ústavy.

Článok 43 ⁽⁴⁾

Európsky ombudsman

Každý občan Únie, ako aj každá fyzická osoba, ktorá má bydlisko, alebo každá právnická osoba, ktorá má sídlo v členskom štáte, má právo oznámiť Európskemu ombudsmanovi Únie prípady nesprávneho úradného postupu inštitúcií, orgánov, úradov alebo agentúr Únie, s výnimkou Súdneho dvora Európskej únie v rámci výkonu jeho súdnych právomocí.

Vysvetlivky

Právo zaručené v tomto článku je právom zaručeným v článkoch I-10 a III-335 ústavy. V súlade s článkom 52 ods. 2 charty ⁽¹⁾ sa uplatňuje za podmienok vymedzených v týchto dvoch článkoch.

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 2 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-107 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-102 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-103 ústavy.

Článok 44 ⁽¹⁾

Petičné právo

Každý občan Únie, ako aj každá fyzická osoba, ktorá má bydlisko, alebo každá právnická osoba, ktorá má sídlo v členskom štáte, má právo obrátiť sa s petíciou na Európsky parlament.

Vysvetlivky

Právo zaručené v tomto článku je právom zaručeným v článkoch I-10 a III-334 ústavy. V súlade s článkom 52 ods. 2 charty ⁽²⁾ sa uplatňuje za podmienok vymedzených v týchto dvoch článkoch.

Článok 45 ⁽³⁾

Sloboda pohybu a pobytu

1. Každý občan Únie má právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov.
2. Sloboda pohybu a pobytu sa môže priznať v súlade s ústavou štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sa oprávnenne zdržiavajú na území členského štátu.

Vysvetlivky

Právo zaručené v odseku 1 je právom zaručeným v článku I-10 ods. 2 ústavy (pozri tiež právny základ v článku III-125 a rozsudok Súdneho dvora zo 17. septembra 2002 vo veci C-413/99 Baumbast, Zb. 2002, s. 709). V súlade s článkom 52 ods. 2 charty ⁽²⁾ sa uplatňuje za podmienok a v rámci obmedzení vymedzených v časti III ústavy.

Odsek 2 sa odvoláva na právomoci prenesené na Úniu článkami III-265 a III-267 ústavy. Z toho vyplýva, že priznanie tohto práva závisí na vykonávaní tejto právomoci inštitúciami.

Článok 46 ⁽⁴⁾

Diplomatická a konzulárna ochrana

Každý občan Únie má na území tretej krajiny, v ktorej sa nenachádza diplomatické zastupiteľstvo členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, právo na poskytnutie ochrany diplomatickými alebo konzulárnymi orgánmi ktoréhokoľvek iného členského štátu za rovnakých podmienok, ako štátni príslušníci takéhoto štátu.

⁽¹⁾ Článok II-104 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-112 ods. 2 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-105 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-106 ústavy.

Vysvetlivky

Právo zaručené v tomto článku je právom zaručeným v článku I-10 ústavy; pozri tiež právny základ v článku III-127. V súlade s článkom 52 ods. 2 charty ⁽¹⁾ sa uplatňuje za podmienok ustanovených v týchto článkoch.

HLAVA VI

SPRAVODLIVOSŤ

Článok 47 ⁽²⁾

Právo na účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces

Každý, koho práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom za predpokladu dodržania podmienok ustanovených v tomto článku.

Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Každý má možnosť získať poradenstvo, obhajovať sa osobne a byť zastúpený.

Právna pomoc sa poskytuje osobám, ktoré nemajú dostatočné prostriedky v prípade, ak je táto pomoc potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti.

Vysvetlivky

Prvý odsek je založený na článku 13 EDLP:

„Každý, koho práva a slobody priznané týmto Dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.“

V práve Únie je však ochrana rozsiahlejšia, pretože zaručuje právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom. Súdny dvor uznal toto právo vo svojom rozsudku z 15. mája 1986 ako všeobecnú zásadu práva Únie (vo veci 222/84 Johnston, Zb. 1986, s. 1651; pozri tiež rozsudok z 15. októbra 1987 vo veci 222/86 Heylens, Zb. 1987, s. 4097 a rozsudok z 3. decembra 1992 vo veci C - 97/91 Borelli, Zb. 1992, I-6313). Podľa súdu sa táto zásada práva Únie vzťahuje tiež na členské štáty, pokiaľ uplatňujú právo Únie. Začlenenie tejto judikatúry do charty nemalo za cieľ zmeniť systém súdnej kontroly ustanovený v zmluvách a najmä nie pravidlá týkajúce sa prípustnosti priamych žalôb na Súdny dvor Európskej únie. Európsky dohovor uznal systém súdnej kontroly Únie vrátane pravidiel prípustnosti a po zmenách a doplneniach niektorých aspektov ich potvrdil, ako je to zohľadnené v článkoch III-353 a III-381 ústavy a najmä v článku III-365 ods. 4. Článok 47 ⁽²⁾ sa vzťahuje na inštitúcie Únie a členské štáty, pokiaľ vykonávajú právo Únie, a to s ohľadom na všetky práva zaručené právom Únie.

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 2 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-107 ústavy.

Druhý odsek zodpovedá článku 6 ods. 1 EDLP, ktorý znie:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a neustranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov, alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.“

V práve Únie nie je právo na spravodlivé prejednanie obmedzené len na spory, ktoré sa vzťahujú na práva a povinnosti občianskoprávneho charakteru. Toto je jeden z dôsledkov skutočnosti, že Únia je spoločenstvo založené na zásade právneho štátu, ako to bolo vyslovené Súdom vo veci 294/83, „Les Verts“/Európsky parlament (rozsudok z 23. apríla 1986, Zb. 1988, s. 1339). Avšak s výnimkou rozsahu ich pôsobnosti sa záruky priznané EDLP uplatňujú podobným spôsobom v rámci Únie.

Pokiaľ ide o tretí odsek, treba poznamenať, že v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva sa musí poskytnúť právna pomoc v prípade, že by absencia takejto pomoci znemožnila zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti (rozsudok ESĽP z 9. 10. 1979 vo veci Airey, séria A, zväzok 32, s. 11). Existuje tiež systém právnej pomoci pre veci prejednávané pred Súdnym dvorom Európskej únie.

Článok 48 ⁽¹⁾

Prezumpcia nevinny a právo na obhajobu

1. Každý, kto je obvinený, sa považuje za nevinného, pokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom.
2. Každý, kto je obvinený, má zaručené právo na obhajobu.

Vysvetlivky

Článok 48 je rovnaký ako článok 6 ods. 2 a 3 EDLP, ktorý znie:

- „2. Každý, kto je obvinený z trestného činu, sa považuje za nevinného, pokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom.
3. Každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva:
 - a) byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia proti nemu,
 - b) mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby,

(1) Článok II-108 ústavy.

- c) obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú,
- d) vylúčať alebo dať vylúčať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie a výsluch svedkov vo svoj prospech za rovnakých podmienok, ako svedkov proti sebe,
- e) mať bezplatnú pomoc tlmočníka, ak nerozumie jazyku používanému pred súdom alebo týmto jazykom nehovorí.“

V súlade s článkom 52 ods. 3 charty ⁽¹⁾ má toto právo rovnaký význam a rozsah pôsobnosti ako právo zaručené EDLP.

Článok 49 ⁽²⁾

Zásady zákonnosti a primeranosti trestných činov a trestov

1. Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu. Ak po spáchaní trestného činu zákon ustanovuje miernejší trest, uloží sa tento trest.
2. Tento článok nebráni súdeniu a potrestaniu osoby za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, bolo trestné podľa všeobecných právnych zásad uznávaných spoločenstvom národov.
3. Prísnosť trestov nesmie byť neprimeraná trestnému činu.

Vysvetlivky

Tento článok preberá tradičné pravidlo zákazu retroaktivity zákonov a trestov. Bolo doplnené pravidlo retroaktivity miernejšieho trestného zákona, ktoré existuje v niekoľkých členských štátoch a ktoré je uvedené v článku 15 Paktu o občianskych a politických právach.

Článok 7 EDLP znie:

- „1. Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu.
2. Tento článok nebráni súdeniu a potrestaniu osoby za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, bolo trestné podľa všeobecných právnych zásad uznávaných civilizovanými národmi.“

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-109 ústavy.

V odseku 2 bol vypustený odkaz na „civilizované“ národy; toto však nemení význam tohto odseku, ktorý odkazuje najmä na trestné činy proti ľudskosti. V súlade s článkom 52 ods. 3 charty ⁽¹⁾ má preto právo tu zaručené rovnaký význam a rozsah ako právo zaručené EDLP.

Odsek 3 preberá všeobecnú zásadu primeranosti medzi trestami a trestnými činmi, ktoré sú obsiahnuté v spoločných ústavných tradíciách členských štátov a v judikatúre Súdneho dvora Európskych spoločenstiev.

Článok 50 ⁽²⁾

Právo nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin

Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní za trestný čin, za ktorý už bol oslobodený alebo odsúdený konečným rozsudkom v rámci Únie v súlade so zákonom.

Vysvetlivky

Článok 4 Protokolu č. 7 k EDLP znie:

- „1. Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní podliehajúcim právomoci toho istého štátu za trestný čin, za ktorý už bol oslobodený alebo odsúdený konečným rozsudkom podľa zákona a trestného poriadku tohto štátu.
2. Ustanovenia predchádzajúceho odseku nie sú na prekážku obnove konania podľa zákona a trestného poriadku príslušného štátu, ak nové alebo novoodhalené skutočnosti alebo podstatná chyba v predchádzajúcom konaní mohli ovplyvniť rozhodovanie vo veci.
3. Od tohto článku nemožno odstúpiť podľa článku 15 Dohovoru.“

Zásada „non bis in idem“ sa uplatňuje v práve Únie (spomedzi významnej judikatúry pozri rozsudok z 5. mája 1996 vo veci 18/65 a 35/65 vo veci Gutmann/Komisia Zb. 1966, s. 150 a najnovšiu vec, rozhodnutie Súdu prvého stupňa z 20. apríla 1999, spojené veci T-305/94 a. i., Limburgse Vinyl Maatschappij NV/Komisia Zb. s. II-931). Pravidlo zakazujúce kumuláciu odkazuje na kumuláciu dvoch sankcií rovnakej povahy, teda trestných sankcií.

V súlade s článkom 50 ⁽²⁾ sa zásada „non bis in idem“ uplatňuje nielen v rámci jurisdikcie jedného štátu, ale aj medzi jurisdikciami niekoľkých členských štátov. Toto zodpovedá *acquis* práva Únie; pozri články 54 až 58 Schengenského dohovoru a rozsudok Súdneho dvora z 11. februára 2003 vo veci C-187/01 Gözütok (ešte neuverejnený), článok 7 Dohovoru o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev a článok 10 Dohovoru o boji proti korupcii. Veľmi obmedzené výnimky, v ktorých dohovory povoľujú členským štátom odchyliť sa od zásady „non bis in idem“, sú zahrnuté do horizontálnej doložky v článku 52 ods. 1 charty ⁽³⁾, ktorá sa týka obmedzení. Pokiaľ ide o situácie uvedené v článku 4 Protokolu č. 7, teda o uplatňovanie zásady v rámci toho istého členského štátu, zaručené právo má rovnaký význam a rozsah ako zodpovedajúce právo v EDLP.

⁽¹⁾ Článok II-112 ods. 3 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-110 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-112 ods. 1 ústavy.

HLAVA VII

VŠEOBECNÉ USTANOVENIA UPRAVUJÚCE VÝKLAD A UPLATŇOVANIE CHARTY

Článok 51 ⁽¹⁾**Rozsah pôsobnosti**

1. Ustanovenia tejto charty sú určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie za predpokladu dodržiavania zásady subsidiarity, ako aj pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie. V dôsledku toho rešpektujú práva, dodržiavajú zásady a podporujú ich uplatňovanie v súlade so svojimi príslušnými právomocami a za predpokladu dodržiavania obmedzení právomocí Únie, ktoré boli na ňu prenesené v iných častiach ústavy.
2. Táto charta nerozširuje rozsah pôsobnosti práva Únie nad rámec právomocí Únie, ani nezakladá žiadnu novú právomoc ani úlohu pre Úniu, a nemení právomoci a úlohy vymedzené v iných častiach ústavy.

Vysvetlivky

Cieľom článku 51 ⁽¹⁾ je určiť rozsah pôsobnosti charty. Snahou je jasne vymedziť, že charta sa vzťahuje najmä na inštitúcie a orgány Únie, za predpokladu dodržiavania zásady subsidiarity. Toto ustanovenie bolo upravené s ohľadom na článok 6 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii, ktorý ukladal únii povinnosť rešpektovať základné práva, ako aj s mandátom daným na zasadnutí Európskej rady v Kolíne. Pojem „inštitúcie“ je obsiahnutý v časti I ústavy. Výraz „orgány, úrady a agentúry“ sa bežne v ústave používa a odkazuje na všetky subjekty zriadené ústavou alebo právnymi aktmi z nej odvodenými (pozri napr. článok I-50 a I-51 ústavy).

Čo sa týka členských štátov, z judikatúry Súdu jednoznačne vyplýva, že povinnosť rešpektovať základné práva vymedzené v rámci Únie je pre členské štáty záväzná výlučne vtedy, ak konajú v rámci rozsahu pôsobnosti práva Únie (rozsudok z 13. júla 1989 vo veci 5/88 Wachauf, Zb. 1989, s. 2609; rozsudok z 18. júna 1991 vo veci ERT, Zb. 1991, s. I-2925); rozsudok z 18. decembra 1997 vo veci C-309/96 Annibaldi, Zb. 1997, s. I-7493). Súdny dvor nedávno potvrdil túto judikatúru nasledovným spôsobom: „Naviac je potrebné si uvedomiť, že požiadavky vyplývajúce z ochrany základných práv v právnom poriadku Spoločenstva sú rovnako záväzné pre členské štáty, pokiaľ vykonávajú právne akty Spoločenstva...“ (rozsudok z 13. apríla 2000 vo veci C-292/97, Zb. 2000, s. 2737, bod 37). Toto pravidlo, ako je obsiahnuté v tejto charte, sa samozrejme vzťahuje tiež na ústredné orgány, ako aj na regionálne alebo miestne orgány) a na verejnoprávne subjekty, pokiaľ vykonávajú právo Únie.

Odsek 2, v spojení s druhou vetou odseku 1, potvrdzuje, že charta nesmie mať za dôsledok rozširovanie právomocí a úloh, ktoré boli na Úniu prenesené inými časťami ústavy. Uvedené sa výslovne uvádza kvôli logickým dôsledkom zásady subsidiarity a skutočnosti, že Únia má len tie právomoci, ktoré na ňu boli prenesené. Základné práva tak, ako sú zaručené v únii, vyvolávajú právne účinky len v rámci právomocí ustanovených časťou I a III ústavy. V dôsledku toho môže povinnosť pre inštitúcie Únie, v zmysle druhej vety odseku 1, podporovať zásady uvedené v charte vzniknúť len v rámci obmedzení tých istých právomocí.

⁽¹⁾ Článok II-111 ústavy.

Odsek 2 takisto potvrdzuje, že charta nesmie mať za dôsledok rozširovanie rozsahu pôsobnosti práva Únie mimo právomoci Únie, ako je ustanovené v iných častiach ústavy. Súdny dvor už skôr ustanovil toto pravidlo s ohľadom na základné práva uznávané ako súčasť práva Únie (rozsudok zo 17. februára 1998 vo veci C-249/96 Grant, Zb. 1998, s. I-621, bod 45). V súlade s týmto pravidlom je zrejmé, že začlenenie charty do ústavy nemôže byť chápané ako rozšírenie rozsahu činnosti členských štátov, ktorá je považovaná za „vykonávanie práva Únie“ (v zmysle odseku 1 a vyššie uvedenej judikatúry).

Článok 52 ⁽¹⁾

Rozsah a výklad práv a zásad

1. Akékoľvek obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných v tejto charte musí byť ustanovené zákonom a rešpektovať podstatu týchto práv a slobôd. Za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality možno tieto práva a slobody obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom vo všeobecnom záujme, ktoré sú uznané Úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných.
2. Práva uznané v tejto charte, ktoré sú predmetom úpravy ustanovení iných častí ústavy, sa vykonávajú za podmienok a v rámci obmedzení vymedzených v tých častiach.
3. V rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo väčší rozsah ochrany týchto práv.
4. V rozsahu, v akom táto charta uznáva základné práva vyplývajúce z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, sa tieto práva musia vykladať v súlade s týmito tradíciami.
5. Ustanovenia tejto charty, ktoré obsahujú zásady, môžu byť vykonávané aktmi prijatými inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie a aktmi členských štátov, ak tieto vykonávajú právo Únie, pri uplatňovaní svojich príslušných právomocí. Týchto ustanovení sa možno dovolávať pred súdom len na účely ich výkladu a preskúmania ich zákonnosti.
6. V plnej miere sa musia zohľadniť vnútroštátne právne predpisy a prax tak, ako je to vymedzené v tejto charte.
7. Súdy Únie a členských štátov prihliadajú na vysvetlivky vypracované s cieľom poskytnúť usmernenia pri výklade charty základných práv.

(¹) Článok II-112 ústavy.

Vysvetlivky

Účelom článku 52 ⁽¹⁾ je ustanoviť rozsah pôsobnosti práv a zásad charty a upraviť pravidlá na ich výklad. Odsek 1 sa zaoberá režimom obmedzenia práv. Formulácia vychádza z judikatúry Súdneho dvora: „...podľa ustálenej judikatúry môžu byť obmedzenia uvalené na výkon základných slobôd, najmä v rámci spoločnej organizácie trhu, za predpokladu, že tieto obmedzenia skutočne zodpovedajú cieľom vo všeobecnom záujme, ktoré sleduje Spoločenstvo, a nevytvárajú, s ohľadom na tieto ciele, neprimerané a neodôvodnené prekážky podkopávajúce samotnú podstatu týchto práv“ (rozsudok z 13. apríla 2000 vo veci C-292/97, bod 45). Odkaz na všeobecné záujmy uznané Úniou zahŕňa tiež ciele uvedené v článku I-2 ústavy a iné záujmy chránené osobitnými ustanoveniami ústavy, ako je tomu v článku I-5 ods. 1, článok III-133 ods. 3 a články III-154 a III-436.

Odsek 2 odkazuje na práva, ktoré už boli výslovne zaručené v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva a uznané chartou a ktoré sa v súčasnosti nachádzajú v iných častiach ústavy (najmä práva vyplývajúce z občianstva Únie). Vysvetľuje, že tieto práva stále podliehajú podmienkam a obmedzeniam vzťahujúcim sa na právo Únie, na ktorom sú založené, a ktoré sú v súčasnosti ustanovené v častiach I a III ústavy. Charta nemení systém práv, ktorý bol vymedzený Zmluvou o ES a ktorý je v súčasnosti prevzatý v častiach I a III ústavy.

Cieľom odseku 3 je zabezpečiť potrebnú súdržnosť medzi chartou a EDLP ustanovením pravidla, že v rozsahu, v akom práva podľa tejto charty zodpovedajú právam zaručeným EDLP, ich zmysel a rozsah, vrátane prípustných obmedzení, je rovnaký ako v prípade práv ustanovených EDLP. Uvedené najmä znamená, že zákonodarcia musí pri stanovovaní obmedzení pre tieto práva dodržiavať rovnaké normy, aké vyplývajú z podrobnej úpravy obmedzení ustanovených v EDLP, ktoré sa preto vzťahujú na práva zahrnuté v tomto odseku bez toho, aby tým bola narušená autonómia práva Únie a Súdneho dvora Európskej únie.

Odkaz na EDLP sa vzťahuje na dohovor a jeho protokoly. Zmysel a rozsah zaručených práv je ustanovený nielen znením týchto právnych nástrojov, ale aj judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie. Posledná veta odseku umožňuje Únii zaručiť širšiu ochranu. V každom prípade, úroveň ochrany zabezpečená chartou nemôže byť nikdy nižšia ako úroveň, ktorá je zaručená EDLP.

Charta nebráni možnosti členských štátov využiť ustanovenie článku 15 EDLP, ktorý umožňuje výnimky z práv zaručených EDLP v prípade vojny alebo iného verejného ohrozenia štátnej existencie v prípade, keď prijímajú opatrenia v oblasti národnej obrany v prípade vojny a na udržanie poriadku v súlade s ich povinnosťami upravenými v článku I-5 ods. 1 a v článkoch III-131 a III-262 ústavy.

Zoznam práv, ktoré môžu byť v tomto štádiu, bez dosahu na možný vývoj práva, právnych aktov a zmlúv, považované za zodpovedajúce právam v EDLP v zmysle tohto odseku, je uvedený nižšie. Neuvádza opätovne práva, ktoré sa dopĺňajú k právam uvedeným v EDLP.

1. Články charty, ktorých zmysel a rozsah je rovnaký ako v prípade zodpovedajúcich článkov EDLP:

— článok 2 ⁽²⁾ zodpovedá článku 2 EDLP,

⁽¹⁾ Článok II-112 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-62 ústavy.

- článok 4 ⁽¹⁾ zodpovedá článku 3 EDEP,
 - článok 5 ⁽²⁾ ods. 1 a 2 zodpovedá článku 4 EDEP,
 - článok 6 ⁽³⁾ zodpovedá článku 5 EDEP,
 - článok 7 ⁽⁴⁾ zodpovedá článku 8 EDEP,
 - článok 10 ⁽⁵⁾ ods. 1 zodpovedá článku 9 EDEP,
 - článok 11 ⁽⁶⁾ zodpovedá článku 10 EDEP bez toho, aby boli dotknuté akékoľvek obmedzenia, ktoré môže právo Únie uplatniť na právo členských štátov na zavedenie povolení uvedených v tretej vete článku 10 ods. 1 EDEP,
 - článok 17 ⁽⁷⁾ zodpovedá článku 1 Dodatkového protokolu k EDEP,
 - článok 19 ⁽⁸⁾ ods. 1 zodpovedá článku 4 Dodatkového protokolu č. 4,
 - článok 19 ⁽⁸⁾ ods. 2 zodpovedá článku 3 EDEP v zmysle výkladu Európskeho súdu pre ľudské práva,
 - článok 48 ⁽⁹⁾ zodpovedá článku 6 ods. 2 a 3 EDEP,
 - článok 49 ⁽¹⁰⁾ ods. 1 (s výnimkou poslednej vety) a odsek 2 zodpovedá článku 7 EDEP.
2. Články, ktorých zmysel je rovnaký ako v prípade zodpovedajúcich článkov EDEP, ale ktorých rozsah je širší:
- článok 9 ⁽¹¹⁾ upravuje rovnakú oblasť ako článok 12 EDEP, ale jeho rozsah pôsobnosti môže byť rozšírený o ďalšie formy manželstva, ak sú tieto formy zavedené vnútroštátnymi právnymi predpismi,

⁽¹⁾ Článok II-64 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-65 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-66 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-67 ústavy.

⁽⁵⁾ Článok II-70 ústavy.

⁽⁶⁾ Článok II-71 ústavy.

⁽⁷⁾ Článok II-77 ústavy.

⁽⁸⁾ Článok II-79 ústavy.

⁽⁹⁾ Článok II-108 ústavy.

⁽¹⁰⁾ Článok II-109 ústavy.

⁽¹¹⁾ Článok II-69 ústavy.

- článok 12 ⁽¹⁾ ods. 1 zodpovedá článku 11 EDLP, ale jeho rozsah pôsobnosti je rozšírený na úroveň Európskej únie,
- článok 14 ⁽²⁾ ods. 1 zodpovedá článku 2 Dodatkového protokolu k EDLP, ale jeho rozsah pôsobnosti je rozšírený tak, že upravuje prístup k odbornému vzdelávaniu a príprave a ďalšiemu vzdelávaniu,
- článok 14 ⁽²⁾ ods. 3 zodpovedá článku 2 Dodatkového protokolu k EDLP s ohľadom na rodičovské práva a povinnosti,
- článok 47 ⁽³⁾ ods. 2 a 3 zodpovedá článku 6 ods. 1 EDLP, ale obmedzenie ustanovovania občianskych práv a povinností alebo obvinení z trestných činov sa neuplatňuje v súvislosti s právom Únie a jeho vykonávaním,
- článok 50 ⁽⁴⁾ zodpovedá článku 4 Protokolu č. 7 k EDLP, ale rozsah jeho pôsobnosti je medzi súdmi členských štátov rozšírený na úroveň Európskej únie,
- nakoniec, občania Európskej únie nemôžu byť považovaní za cudzincov v rozsahu pôsobnosti práva Únie v dôsledku zákazu akejkoľvek diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti. Obmedzenia, ktoré ustanovuje článok 16 EDLP v súvislosti s právami cudzincov, sa preto na nich v tomto rámci nevzťahujú.

Pravidlo výkladu uvedené v odseku 4 je založené na formulácii článku 6 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii (pozri súčasné znenie článku I-9 ods. 3 ústavy) s náležitým zreteľom na spoločné ústavné tradície, ktorými sa riadi Súdny dvor (napr. rozsudok z 13. decembra 1979 vo veci 44/79 Hauer, Zb. 1979, s. 3727; rozsudok z 18. mája 1982 vo veci 155/79 AM&S, Zb. 1982, s. 1575). Podľa tohto pravidla, ktoré sa uprednostňuje pred rigidným prístupom „najmenšieho spoločného menovateľa“, by mali byť dotknuté práva charty vykladané spôsobom zaručujúcim vysokú mieru ochrany, ktorá je náležito prispôbená právu Únie a je v súlade so spoločnými ústavnými tradíciami.

Odsek 5 vysvetľuje rozdiel medzi „právami“ a „zásadami“ upravenými v charte. Na základe tohto rozdielu sú subjektívne práva rešpektované, zatiaľ čo zásady sú dodržiavané [článok 51 ods. 1 ⁽⁵⁾]. Zásady môžu byť vykonávané prostredníctvom legislatívnych alebo vykonávacích aktov (prijatých Úniou v súlade s jej právomocami a členskými štátmi, avšak iba v prípade, ak vykonávajú právo Únie); s ohľadom na uvedené sa pre súdy stávajú významnými, len ak sú tieto akty vykladané alebo preskúmané. Nespôsobujú však vznik priameho nároku na pozitívne konanie zo strany inštitúcií Únie alebo orgánov členských štátov, čo je v súlade s judikatúrou Súdneho dvora (pozri najmä judikatúru týkajúcu sa „zásady predchádzaniu škodám“ uvedenú v článku 174 ods. 2 Zmluvy o ES (nahradený článkom III-233 ústavy): rozsudok vynesený Súdom prvého stupňa z 11. septembra 2002 vo veci T-13/99, Pfizer/Rada, s množstvom odkazov na skoršiu judikatúru; a sériu rozsudkov k článku 33 (bývalý článok 39) o zásadách poľnohospodárskeho práva, napr. rozsudok Súdneho dvora vo veci C-265/85, Van den Berg, Zb. 1987, s. 1155: preskúmanie zásady stabilizácie trhu a oprávnených očakávaní) a s prístupom ústavných

⁽¹⁾ Článok II-72 ústavy.

⁽²⁾ Článok II-74 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-107 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-110 ústavy.

⁽⁵⁾ Článok II-111 ústavy.

systemov členských štátov k „zásadám“, najmä v oblasti sociálneho práva. Pre ilustráciu, príklady zásad uznaných v charte zahŕňajú napr. články 25, 26 a 37 ⁽¹⁾. V niektorých prípadoch môže článok charty obsahovať tak prvky práva, ako aj zásady, napr. články 23, 33 a 34 ⁽²⁾.

Odsek 6 odkazuje na rozličné články v charte, ktoré v duchu subsidiarity odkazujú na vnútroštátne právne predpisy a prax.

Článok 53 ⁽³⁾

Úroveň ochrany

Žiadne ustanovenie tejto charty sa nesmie vykladať tak, že obmedzuje alebo porušuje ľudské práva a základné slobody uznané, v rámci príslušného rozsahu ich pôsobnosti, právom Únie, medzinárodným právom a medzinárodnými dohovormi, ktorých zmluvnou stranou je Únia alebo všetky členské štáty, a najmä Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj ústavami členských štátov.

Vysvetlivky

Cieľom tohto ustanovenia je zachovať úroveň ochrany, ktorá sa právam a slobodám v súčasnosti zaručuje, v rámci príslušného rozsahu pôsobnosti, právom Únie, právom členských štátov a medzinárodným právom. Z dôvodu jeho významu je uvedený EDLP.

Článok 54 ⁽⁴⁾

Zákaz zneužívania práv

Žiadne ustanovenie tejto charty sa nesmie vykladať tak, že zahŕňa právo vyvíjať činnosť alebo dopúšťať sa činov zameraných na poškodenie práv a slobôd uznaných v tejto charte alebo na ich obmedzenie vo väčšom rozsahu, ako je ustanovený v tejto charte.

Vysvetlivky

Tento článok zodpovedá článku 17 EDLP:

„Nič v tomto Dohovore sa nemôže vykladať tak, akoby dávalo štátu, skupine alebo jednotlivcovi akékoľvek právo vyvíjať činnosť alebo dopúšťať sa činov zameraných na zničenie ktoréhokoľvek z tu priznaných práv a slobôd alebo na obmedzovanie týchto práv a slobôd vo väčšom rozsahu, než to Dohovor ustanovuje.“

⁽¹⁾ Články II-85, II-86 a II-97 ústavy.

⁽²⁾ Články II-83, II-93 a II-94 ústavy.

⁽³⁾ Článok II-113 ústavy.

⁽⁴⁾ Článok II-114 ústavy.

13. **Vyhlásenie k článku III-116**

Konferencia súhlasí, že vo svojom všeobecnom úsilí odstrániť nerovnosť medzi ženami a mužmi sa Únia bude vo svojich rôznych politikách zameriavať na boj proti všetkým formám domáceho násilia. Súhlasí, aby členské štáty prijali všetky opatrenia, ktoré sú potrebné na predchádzanie a odstránenie týchto trestných činov, ako aj na podporu a ochranu obetí.

14. **Vyhlásenie k článkom III-136 a III-267**

Konferencia sa domnieva, že v prípade, ak by návrh európskeho zákona alebo európskeho rámcového zákona, ktorý je založený na článku III-267 ods. 2 ovplyvňoval základné aspekty systému sociálneho zabezpečenia členského štátu, najmä s ohľadom na rozsah jeho pôsobnosti, náklady alebo finančnú štruktúru, alebo by ovplyvňoval finančnú rovnováhu tohto systému, ako je ustanovené v článku III-136 ods. 2, sa náležito zohľadnia záujmy tohto členského štátu.

15. **Vyhlásenie k článkom III-160 a III-322**

Konferencia pripomína, že rešpektovanie práv a základných slobôd vyžaduje, aby sa dostatočná pozornosť venovala najmä ochrane a rešpektovaniu práva dotknutých fyzických osôb alebo subjektov na riadne súdne konanie. Na tento účel a s cieľom zabezpečiť striktné súdne preskúmanie európskych rozhodnutí, ktoré uložili reštriktívne opatrenia fyzickej osobe alebo subjektu, musia byť predmetné rozhodnutia založené na jasných a zreteľných kritériách. Tieto kritéria musia byť prispôbené osobitným vlastnostiam každého reštriktívneho opatrenia.

16. **Vyhlásenie k článku III-167 ods. 2 písm. c)**

Konferencia poznamenáva, že článok III-167 ods. 2 písm. c) sa musí vykladať v súlade s existujúcou judikatúrou Súdneho dvora Európskych spoločenstiev a Súdu prvého stupňa v záležitostiach, keď sa uplatňujú jeho ustanovenia na pomoc poskytovanú určitým oblastiam Spolkovej republiky Nemecko, ktoré sú dotknuté bývalým rozdelením Nemecka.

17. **Vyhlásenie k článku III-184**

S ohľadom na článok III-184 konferencia potvrdzuje, že zvyšovanie rastového potenciálu a zabezpečenie riadneho rozpočtového stavu tvorí dva piliere hospodárskej a rozpočtovej politiky Únie a členských štátov. Pakt stability a rastu je dôležitým nástrojom na dosiahnutie týchto cieľov.

Konferencia opätovne potvrdzuje svoj záväzok voči ustanoveniam vzťahujúcim sa na stabilitu a rast, ktoré vytvárajú rámec pre koordináciu rozpočtových politík členských štátov Európskej únie.

Konferencia potvrdzuje, že systém založený na pravidlách je najlepšou zárukou na dodržiavanie záväzkov a pre rovnaké zaobchádzanie so všetkými členskými štátmi.

V tomto rámci konferencia takisto opätovne potvrdzuje svoj záväzok voči cieľom Lisabonskej stratégie: vytváranie pracovných miest, štrukturálne reformy a sociálna súdržnosť.

Cieľom Únie je dosiahnuť vyrovnaný hospodársky rast a cenovú stabilitu. Hospodárske a rozpočtové politiky preto potrebujú určiť správne priority v záležitostiach hospodárskych reforiem, inovácii, konkurencieschopnosti a posilňovaní súkromného investovania a spotreby v obdobiach slabého hospodárskeho rastu. Toto by sa malo odrážať v nasmerovaní rozpočtových rozhodnutí na vnútroštátnej úrovni a úrovni EÚ, najmä prostredníctvom reštrukturalizácie verejných príjmov a výdavkov za predpokladu dodržiavania rozpočtovej disciplíny v súlade s ústavou a Paktom stability a rastu.

Rozpočtové a hospodárske výzvy, ktorým čelia členské štáty, zdôrazňujú dôležitosť riadnej rozpočtovej politiky uplatňovanej počas celého hospodárskeho cyklu.

Konferencia súhlasí s tým, že členské štáty by mali aktívne využiť obdobia hospodárskej obnovy na konsolidáciu verejných financií a zlepšenie ich rozpočtovej situácie. Cieľom je postupné dosiahnutie rozpočtového prebytku v období hospodárskeho rastu, ktorý vytvorí potrebný priestor na prekonanie hospodárskych poklesov, a tým prispieva k dlhodobej udržateľnosti verejných financií.

Členské štáty očakávajú možné návrhy Komisie, ako aj ďalšie príspevky členských štátov so zreteľom na posilnenie a objasnenie vykonávania Paktu stability a rastu. Členské štáty prijímú všetky potrebné opatrenia na zvýšenie rastového potenciálu svojich hospodárstiev. Zlepšenie koordinácie hospodárskej politiky by mohlo napomôcť tomuto cieľu. Toto vyhlásenie nemá vplyv na ďalšie diskusie o Pakte stability a rastu.

18. Vyhlásenie k článku III-213

Konferencia potvrdzuje, že politiky uvedené v článku III-213 patria najmä do právomocí členských štátov. Podporné a koordinačné opatrenia, ktoré prijímú na úrovni Únie v súlade s ustanoveniami tohto článku, majú doplnkovú povahu. Slúžia na posilnenie spolupráce medzi členskými štátmi a nie na harmonizáciu vnútroštátnych systémov. Záruky a postupy existujúce v každom členskom štáte s ohľadom na zodpovednosť sociálnych partnerov tým nie sú dotknuté.

Toto vyhlásenie sa uplatňuje bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia ústavy, ktorými sa prenáša právomoc na Úniu, vrátane právomocí v sociálnej oblasti.

19. Vyhlásenie k článku III-220

Konferencia sa domnieva, že pojem „ostrovne regióny“, ktorý je uvedený v článku III-220 môže zahŕňať aj ostrovne štáty ako celky, ak spĺňajú potrebné podmienky.

20. **Vyhlásenie k článku III-243**

Konferencia poznamenáva, že ustanovenia článku III-243 sa musia uplatňovať v súlade so súčasnou praxou. Pojem „opatrenia potrebné na vyrovnanie hospodárskych nevýhod spôsobených rozdelením Nemecka hospodárstvu určitých oblastí Spolkovej republiky dotknutých týmto rozdelením“ sa musí vykladať v súlade s existujúcou judikatúrou Súdneho dvora Európskych spoločenstiev a Súdu prvého stupňa.

21. **Vyhlásenie k článku III-248**

Konferencia súhlasí, že činnosť Únie v oblasti výskumu a technického rozvoja bude náležito rešpektovať základné smerovanie a orientáciu výskumných politík členských štátov.

22. **Vyhlásenie k článku III-256**

Konferencia sa domnieva, že článok III-256 neovplyvňuje právo členských štátov prijímať potrebné opatrenia na zabezpečenie svojich dodávok energie za podmienok ustanovených v článku III-131.

23. **Vyhlásenie k článku III-273 ods. 1 druhý pododsek**

Konferencia sa domnieva, že európske zákony uvedené v článku III-273 ods. 1 druhý pododsek by mali brať do úvahy vnútroštátne pravidlá a prax, ktoré sa týkajú začatia vyšetovania trestných činov.

24. **Vyhlásenie k článku III-296**

Konferencia vyhlasuje, že hneď po podpise Zmluvy o Ústave pre Európu by generálny tajomník Rady, vysoký splnomocnenec pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku, Komisia a členské štáty mali začať prípravné práce na vytvorenie Európskeho útvaru pre vonkajšiu činnosť.

25. **Vyhlásenie k článku III-325 týkajúce sa dojednávania a uzatvárania medzinárodných zmlúv o priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti členskými štátmi**

Konferencia potvrdzuje, že členské štáty majú právo dojednávať a uzatvárať zmluvy s tretími krajinami alebo medzinárodnými organizáciami v oblastiach zahrnutých v časti III hlave III kapitole IV oddieloch 3, 4 a 5 Zmluvy o Ústave pre Európu, pokiaľ sú tieto zmluvy v súlade s právom Únie.

26. Vyhlásenie k článku III-402 ods. 4

Článok III-402 ods. 4 ustanovuje, že ak sa pred ukončením predchádzajúceho finančného rámca neprijme žiadny európsky zákon Rady, ktorý ustanoví nový finančný rámec, predĺžia sa stropy a iné ustanovenia zodpovedajúce poslednému roku tohto rámca až do prijatia takého zákona.

Konferencia vyhlasuje, že ak sa do konca roku 2006 neprijme žiadny európsky zákon Rady, ktorý ustanoví nový finančný rámec, a v prípadoch, v ktorých Zmluva o pristúpení zo 16. apríla 2003 stanovuje lehotu na postupné zavedenie pridelovania rozpočtových prostriedkov novým členským štátom, ktorá sa skončí v roku 2006, bude pridelenie finančných prostriedkov od roku 2007 ustanovené na základe rovnakých kritérií, ktoré sa budú vzťahovať na všetky členské štáty.

27. Vyhlásenie k článku III-419

Konferencia vyhlasuje, že členské štáty môžu pri vznesení žiadosti o nadviazanie posilnenej spolupráce uviesť, či majú v úmysle už v tomto štádiu uplatňovať článok III-422, ktorý ustanovuje rozšírenie hlasovania kvalifikovanou väčšinou, alebo použitie riadneho legislatívneho postupu.

28. Vyhlásenie k článku IV-440 ods. 7

Vysoké zmluvné strany súhlasia, aby Európska rada pri uplatňovaní článku IV-440 ods. 7 prijala európske rozhodnutie, ktoré povedie k zmene postavenia Mayotte vo vzťahu k Únii, aby sa toto územie stalo najvzdialenejším územím v zmysle článku IV-440 ods. 2 a článku III-424, keď francúzske orgány oznámia Európskej rade a Komisii, že to umožňuje súčasný vývoj vnútorného postavenia ostrova.

29. Vyhlásenie k článku IV-448 ods. 2

Konferencia sa domnieva, že možnosť prekladať Zmluvu o Ústave pre Európu do jazykov uvedených v článku IV-448 ods. 2 prispieva k naplneniu cieľa, ktorým je rešpektovanie bohatej kultúrnej a jazykovej rozmanitosti Únie. V tejto súvislosti konferencia potvrdzuje oddanosť Únie kultúrnej rozmanitosti Európy a osobitnú pozornosť, ktorú bude aj naďalej venovať týmto a iným jazykom.

Konferencia odporúča členským štátom, ktoré si želajú využiť možnosť uvedenú v článku IV-448 ods. 2, oznámiť Rade do šiestich mesiacov odo dňa podpísania zmluvy jazyk alebo jazyky, do ktorých bude táto zmluva preložená.

30. **Vyhlásenie o ratifikácii Zmluvy o Ústave pre Európu**

Konferencia poznamenáva, že ak dva roky po podpise Zmluvy o Ústave pre Európu ju ratifikovali štyri pätiny členských štátov a jeden alebo viac členských štátov narazilo na ťažkosti pri pokračovaní v procese ratifikácie, záležitosť sa predloží Európskej rade.